

בעל הטורים על התורה

גימטריות, ראשי וסופי
תיבות, נוטריקון, אותיות עקומות
וכפולות והפסקים בין מילים

נערך ונלקט בס"ד

ע"י

דב בהר"ר אהרן זצ"ל ברקוביץ

הקדמה

רבינו יעקב בעל הטורים כתב בהקדמת פירושו (והכוונה היא על פירוש הטור הארוך על התורה ולא למה שמודפס בחומש שהוא רק הפרפראות שלו בתחילת כל פרשה), כי הוא נסוב על פירוש הרמב"ן על התורה וכך הוא כתב – „והנה ראיתי הים הגדול ורחב הידים פירושי התורה לרב ר' משה בר נחמן ז"ל...ונפשי אותה עבור בו אף במי מתנים...שאיני אלא כמלקט אוכל מתוך אוכל...אמרתי אלקטה נא מהם דברים הפשוטים ואשאיר הסתומים כי בסודו לא באה נפשי...וראיתי עוד לכתוב בתחילת כל סדר וסדר מעט פרפראות מגימטריאות וטעמי המסורות להמשיך הלב...“.

רבינו כתב, מלבד הגימטריאות והמסורות גם סמיכויות פסוקים, אותיות עקומות וכפולות, הפסקים בין המלים, ראשי תיבות וסופי תיבות נוטריקונים ועוד רמזים וגם פירושים ביניהם.

אנו קיצרנו ולא הבאנו את הסמיכויות ולא את המסורות. אמנם ציינו בכוכבית (*) על כל מילה אשר הביא רבינו את טעמי המסורות וכן לא הבאנו את פירושו, אלא רק את שאר הדברים אשר הוזכרו לעיל. כוונתנו להראות על פי רבינו את נפלאות התורה שבע"פ, כיצד היא רמוזה בתורה שבכתב וענייני התורה שבכתב כיצד הם רמוזים בה במקומות שונים, כדי להבליט את הידוע לכל, כי התורה שבכתב ותורה שבע"פ ירדו יחד כרוכות מן השמים.

ברם, על פירוש זה יצאו עוררין, לגבי השאלה אם אכן הוא יצא מתחת ידי רבינו ונביא כאן את דבריהם. מרן הרב החיד"א מביא ב"שם הגדולים" באות י' (רח) בערך רבי יעקב בר אשר. הוא כתב שם על פירוש הטור הארוך ועל הפירוש הקצר, שרבינו הביא על הרוב לא רק את פירושי הרמב"ן כפי שכתב בהקדמתו, אלא גם את פירושי רש"י אשר הוא דן בהם ובדברי הרמב"ן. הוא מסיים וכותב – „ובגליון יש חידושים מהרב מהר"י מברונא (ס' רמ"א) ובתשובות אלו כתב בס' רמ"ב, כי ר"י בעל הטורים ה' נקרא הנזיר“. ובהערותיו של הגר"י פערלא על "אור החיים" עה"ת כתב על כך, כי יתכן והכוונה לר' יעקב בר אשר אחר. הוא מתייחס לדברי מרן הרב החיד"א, שפירוש זה היה בידי מהר"י ברונא וכיוון שלדעת הגר"י פערלא, רבינו יעקב לא היה נקרא "הנזיר", לכן נראה לו שפירוש זה אינו לר"י בן הרא"ש.

הריב"ש בס' ש"ח כתב לשואל על דברי ר"י בעל הטורים, שהדברים אינם מבעל הטורים, אך השואל ומשיב" (מהדו' ג', ח"ב, ס' קס"ג) העיר, כי הם דוקא כן נמצאים בפירושו הארוך של הטור על התורה ושם היה רואה הריב"ש את פירוש הטור היה מודה, כי דברים אלו ממנו יצאו. הגר"י פערלא הביא את הספר "מסרת המסרת" לר' אליהו בחור וכתב, כי גם ממנו משמע שאינו לר"י בן הרא"ש. הוא גם מנסה להוכיח, שפירוש זה אינו לר"י בעל הטורים, כיוון שבפ' ראה (יד, ח), כתב ר"י בעל הטורים, כי אין לוקחין קרבי דגים אלא רק ממומחה או שיאמר זהו שלקחתי מפלוני צייד וכשר הוא וזה לא נתבאר כלל בטור יו"ד בס' פ"ג.

יש לציין, כי לספר זה של בעל הטורים נתנו את הסכמותיהם מגדולי ה"אחרונים" (ה"ישועות יעקב", רבי נתן אדלר, רבי עקיבא איגר, ה"חתם סופר" ועוד). כמו כן מצינו ב"קונטרס שם הגדולים" (נכד ה"קצור מרדכי") שכתב, כי ר' יעקב הנזיר כתב את ארבע הטורים. ה"ציידה לדרך" מתייחס לחיבוריו של ר"י בן הרא"ש, אך הוא אינו מזכיר בהקדמתו שר"י בעל הטורים חיבר פירוש לתורה, אך דבר זה נזכר על מצבתו.

אמנם, יש לציין, כי המהר"מ אלשיך בפירושו על שה"ש (ד, יד) ד"ה מר ואהלת ציין, כי בפירוש רבינו יעקב כתב, כי המור מופק ממה שנצרך בעורף חיה מסויימת, אך בפירוש הטור הארוך עה"ת [שמות (לג, ג)] על הפסוק בו מוזכר "מר דרור", אין כלל פירוש של רבינו בעל הטורים, אך יתכן, כי ר"י בעל הטורים כתב זאת במקום אחר בפירושו או שהמהר"מ אלשיך התכוון לרבינו יעקב אחר.

על הגימטריאות שכתב רבינו, רק מעט העירו שרבים מהגימטריאות אינן מכוונות והוא פלא ורק בשנת תשל"א הוציא הרב יעקב קאפיל רייניץ מהדורה מתוקנת על פי הדפוס הראשון בקושטא משנת רע"ד ומהדפוס הראשון ווינציה ש"ז, שהכניס לראשונה את הפירוש הקצר של רבינו כחלק מה"מקראות הגדולות". הוצאת "עוז והדר" של ה"מקראות הגדולות המבואר" השתמשו במהדורתו של הרב רייניץ והוסיפו עליו, אך גם במהדורתו ובהוצאת "עוז והדר", עדיין נשארו טעויות שונות. מעבר לכך, במקום שהגימטריא שוה רק עם הכולל, ההוצאה "עוז והדר" לא ציינה זאת וכן גם במקום שישנו הפרש של ב', הם לא התייחסו לכך, משום ש"הרוקח" בהקדמתו כתב שאין לראות בכך בעיה, כי העיקר שרואים קשר כלשהו בין התורה ודברי חז"ל, אך היא הנותנת, דוקא משום שרבינו לא ציין את זה בהקדמתו, זה מוכיח שהוא כן הקפיד על כך שלא יהיה הפרש של ב' ואנו הקפדנו לתרץ גם במקרים אלו בהם יש הפרש של ב'. הטעויות הרבות הקיימות, ניתן לייחסן הן לדפוסים הראשונים והן לשיבושים בכתבי היד שהשתמשו בו דפוסים ראשונים אלו, אך יתכן שלעיתים הסיבה לכך היא גם משום שידי זרים שלטו בכתבי היד, כפי שקרה לגבי מספר פירושים של ה"ראשונים", שנפלו לידי הקראים והם שיבשו וערכו בו את דעותיהם הנפסדות והפיצו בישראל, כפי שעשו למשל לפירוש האבן עזרא על התורה. כמו כן גם ידי הצנזור הרוסי שלטו בפירושו של רבינו כפי שהראנו בספר דברים בפרשת ראה (ג, ב). משמים זכו לי להשביח את מקחו של רבינו ולהסיר את כל השיבושים שנוצרו בו במשך השנים ואקוה שיצאתי ידי חובה וכיוונתי לדברי רבינו.

אציין לטובה את כלתי החשוכה והצנועה שתחילי, שנטלה על עצמה להעיר על כל המקומות הנראים שאינם מכוונים חשבונית וציינה את כל המקומות בהם ניתן לכוון את דברי רבינו אם נוסיף את "הכולל", אותם ציינו לאחר התיבה ואם "הכולל" הוא על מספר תיבות, ציינו את "הכולל" לפני הופעת התיבות. כלתי גם תירצה על מעט מקומות תמוהים בחישובי רבינו, אך את שאר אי-ההתאמות הרבות בדברי רבינו הצלחנו לתרץ בחמלת ה' עלי ובזכותו של רבינו המחבר זי"ע.

בראשית

פרשת בראשית

(א,א) אותיות בראשית: בית ראש – בהמ"ק הראשון [מס' פסחים (נד)]. **א' בתשרי – נברא בו העולם [תקו"ו (עו); ועי' מס' ר"ה (כו). תד"ה כמאן].** **ברא שתי – תורות [תקו"ו שם].** **ירא שבת – שבזכותה נברא העולם [הקדמת תקו"ו].** **ברית אש –** שהיא התורה (וכן מילה) בזכותה ניצולין מדינה של גיהנם [ב"ר (כא,ט)]. **בראת יש – בריאת י"ש עולמות לכל צדיק [מס' עוקצין (ג,יב)].** **בראשית ברא – בגי' בראש השנה נברא העולם.**

בראשית – בגי' בתורה יצר, שבשביל התורה יצר העולם, שהתורה נקראת "ראשית" [ב"ר (א,א)]. **בראשית* – עם הכולל – שש סדרים (מדרש אגדה), בגי' ישראל כחר בעמים, בגי' תר"ג יצר – כי ברא את העולם כדי שישראל יקיימו תר"ג מצות [ויק"ר (לו,ד)].** **ר"ת ברא רקיע ארץ שמים ים תהום.** [מס' חגיגה (יב)]. **וכן בראשונה ראה אלוקים שיקבלו ישראל תורתו [ב"ר (א,ד)].** **אמת: בראשית ברא אלהים ס"ת [ב"ר (א,י)].** **ברא אלהים את – ס"ת אמת. וירא אלהים את (ד,לא) – ס"ת אמת. ויברא אלהים את (פסוקים כא,כו) – ס"ת אמת. ברא אלהים לעשות (להלן ב,ג) – ס"ת אמת ולכך תיקנו לו פעמים "אמת" באמת ויצבי. אמת מארץ תצמח [תהלים (פה, יב)] ר"ת אמת. אתי מלבנך תבואי [שה"ש (ד,ח)] ר"ת אמת. תשורי מראש אמנה [שה"ש (ד,ח)] ר"ת אמת. אלהים – בגי' הכסא, שבראו תחלה [מס' פסחים (נד)].** **בפסוק הראשון ז' מילים – כנגד ז' ימי שבוע (מדרש סדר ארקים), ז' שנות שמיטה, ז' שמטות ביובל, וז' רקיעים [מס' חגיגה (יב)].** **וז' ארצות (פרד"א י"ח) וז' ימים [מס' ב"ב (עד:)]** **וז' משרתים שצ"ם חנכ"ל (פרד"א ו') וכנגדם אמר דוד "שבע ביום הללתיך" [תהלים (קט,קסד)]** **ולכן תקנו ז' מילים "יהא שמיא רבא מברך לעלם לעלמי עלמיא" ואומרים אותו ז' פעמים ביום. מספר אותיות משפט זה הוא כ"ח כמנין האותיות בפסוק של בראשית ושל הפסוק "וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר [שמות (כ,א)]** **שיש בו ז' מילים וכו"ח אותיות ולכן אמרו [מס' סוטה (מט)].** **כי העונה "יהא שמיא רבה..." בכל כוחו נעשה שותף למעשה בראשית וכאלו קבל תורה מסיני וכנגד זה אמר שלמה ז' פסוקים שיש בהם כ"ח עתים (חצאי ימים) ובפסוק הראשון יש ו' אותיות של אלף כנגד ו' אלפי שנות העולם [מס' ע"ז (ט:)]** **וכן יש ו' אותיות של אלף בישעיה (מא,ד)] – "אני ה' ראשון ואת אחרונים אני הוא". "הארץ היתה תהו ובהו" – ב' אותיות של אלף כנגד ב' אלפי שנות תהו ובפסוק ה' "ה' קנני ראשית דרכו..."** **ב' אותיות של אלף כנגד ב' אלפי שנות תורה ובפסוק ג' ד אותיות של אלף – ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור", כנגד ד' אלפי שנות תורה וימי משיח שהם ימי אורה.**

והארץ היתה – בגי' ת"כ, כמנין ביהמ"ק השני. תהו – בגי' ת"י (עם הכולל) כמנין ביהמ"ק הראשון. ואחר כך "חשך" – רמז לגלות. והארץ היתה תהו ובהו (= בתוספת ו', עם הכולל) – בגי' אלפים שנה בלי תורה. ורוח (עם הכולל) אלהים (עם הכולל) מרחפת (עם הכולל) – בגי' זוהי רוחו של מלך המשיח [ב"ר (ב,ד)]. **וחשך על פני תהום*.** **ורוח אלהים*.** **(ד) את האור – בגי' בתורה ובגי' תר"ג. את האור כי טוב – ס"ת בריית. ויבדל* (ה) אור יום – בגי' זה יעקב אבינו [ב"ר (ב,ג)].** **קרא לילה – בגי' עשו (שם). ה' אור כתוב בפרשה כנגד ה' חומשי תורה שנקראו אור [ב"ר (ג,ה)]** **וכנגד ה' סימנים ע"י אור לענין ק"ש [מס' ברכות (ט:)]** **וג' חשך בפרשה כנגד ג' סימנים לזמן ק"ש בלילה. (ז) מעל הרקיע* (ט) יקונו המים אל מקום אחד ותראה – ס"ת מדה, כנגד "ומים תכן במדה" [איוב (כח,כה), ב"ר (ה,א)].** **היבשה*.** **(יב) ותוצא*.** **מזריע זרע למינהו – ר"ת מזל, שאין לך עשב שאין לו מזל מלמעלה [ב"ר (י,ו)].** **מארת – בגי' שמש (עם הכולל). אלה – ים יהי מארת ברקיע – ס"ת (מהסוף להתחלה) עתים – הנקבעים ע"י המאורות. לאותות*.** **ולמועדים*.** **(יח) ולהבדיל*.** **(כ) יעופף*.** **(כב) והעוף* (כו) אדם – נוטריקון אפר, דם, מרה [מס' סוטה (ה)].** **(כז) זכר – בגי' ברכה [מס' נדה (לא:)].** **ונקבה (ונקב – בה) – בגי' קללה. (כח) ורדו*.** **(כט) פרי עץ*.** **(לא) יום הששי ויכולו השמים והארץ – ר"ת י-ה-ו-ה, שחתם ה' בשם זה מעשה בראשית. וכן ישמחו השמים ותגל הארץ. (בג, ויברך אלה – ים*.** **(ד) בהבראם – אותיות "באברהם", אשר בזכותו נבראו שמים וארץ [ב"ר (יט,ט)].** **ארץ ושמים*.** **(ו) ואד*.** **ויפח באפיו נשמת* חיים – ס"ת חותם [על' במס' סנהדרין (לו)].** **האדם לנפש חיה – ר"ת (מהסוף) הלה, שהיה חלתו של עולם [תלמוד ירושלמי, מס' שבת (ב,ו)].** **(י) יפרד*.** **(יב) הבדולח*.** **(כו) לאדם*.** **(כא) ויפלו*.** **(כב) ויבאה*.** **(כג) זאת*.** **(ג,ו) לעינים*.** **(יא) המן*.** **אשר ציויתך לבלתי אכול – ס"ת רכיל, שהלכה בעצת רכיל [ב"ר (כ,א)].** **היא נתנה לי מן העץ ואוכל – לפי הפשט, שהכיתני בעץ עד כי שמעתי בקולה, (טו) עקב*.** **(טז) הרבה ארבה*.** **(יח) קוץ תרדר*.** **(כא) וילבישם*.** **(כד) לשמר – נוטריקון לילין שדין מזיקין רוחין [רש"י ד"ה את הכרובים – מלאכי חבלה – ב"ר (כא,ט)].** **(ד,ז) תשוקתו*.** **(י) צועקים*.** **(יד) מוצאי*.** **(ה,כד) חנוך – "הנה בשמים**

עדי ושהדי במרומים" [איוב (טז, טז)], עדי – בגי' חנוך, שהדי (עם הכולל) – בגי' זה מטטרון. הקב"ה לקח את חנוך, שהיה לפני המבול ואת פנחס שהיה אחר המבול, כי מטטרון בא"ת ב"ש עולה פנחס עם ד' אותיות של פנחס והעלם לשמים שיעידו עליו. ובחר בחנוך שהיה דור שביעי לאדה"ר וכן משה שביעי לאברהם ("ומשה עלה אל האלה – ים") שעלו לשמים, כי הקב"ה חפץ בשביעות (פסיקתא דר"כ פרק כג). (ו, ד) הנפילים*.

פרשת נח

(ו, ט) *תמים היה – כמנין ל', שהיה תמים בכל ל' דורות מאדה"ר עד אברהם, אך מאז אברהם הוא לא נחשב תמים. את האלה-ים התהלך נח – ס"ת חכם, זהו שנאמר [משלי (יא, א)] "ולוקח נפשות יחכם" [ב"ר (ל, ו)]. (יא) *חמס – בגי' מי נח, שפרע להם מידה במדה [מס' סנהדרין (קח:)] וכן בגי' גיהנם – שכרותחין נדונו (שם). (יג) כי מלאה הארץ חמס מפניהם – בגי' גלוי עריות [ב"ר (לא, ו)]. והנני*. משחיתם – בגי' היא שלשה טפחים [שם (לא, ז)]. משחיתם את הארץ – ר"ת מאה, שהשחית את קומתן שהיתה מאה אמה [שם (יט, ח)]. (טו) וזה אשר תעשה*. (טז) צהר – בגי' לאור האבן [מס' סנהדרין (קח:)]. ושלשים תעשה*. (יט) להחיות אתך (880) – בגי' לא טרפה ולא מחוסר אבר (879 ועם הכולל) [מס' ע"ז (ה:)]. (כא) ולהם*. (ז, יא) וארכת השמים (1004) – בגי' שלקח שני ככבים ממזל כימה (1082)¹. (טז) והבאים*. (כג) אך נח – בגי' עוג. (ח, ב) ויכלא*. (ג) ושוכ*. (ד) אררט* (ז) יבושת – בגי' נחל כרית, אמר לו הקב"ה אתה מזומן לשליחות אחרת בימי אליהו [ב"ר (לג, ה)]. יבושת – אותיות תשבי. (יא) טרף*. (כא) וירח*. מנעוריו*. (כב) וקציר*. (ט, ה) ואד*. (כ) ויטע*. (כא) ויתגל – אותיות גלויות [ב"ר (לו, ו)] שגלו בראש גלויות על ידי היין. היין – בגי' יללה [מס' סנהדרין (ע:)]. (כה) עבד עבדים יהיה – בגי' ל', שהם דמי עבד [שמות (כא, לב)]. (יט) יאמר*. (יא, א) שפה אחת ודברים*. שפה אחת (= עם שש אותיות ועם הכולל) – בגי' לשון הקודש (= או "הקדש" עם הכולל) [ירושלמי, מגילה (א, ט)]. (ב) בנסעם*. (ג) איש אל רעהו בבה – ס"ת שלוח, מפני שלוח שהיה להם, לכן חטאו [תוספתא, מס' סוטה (ג, ג)]. לאבן*. (ח) ויפץ*. ויחזלו*. (כט) שרה – בא"ת ב"ש בגי' יסכה, היינו, יסכה זו שרה [מס' מגילה (יד)].

פרשת לך לך

(יב, א) לך לך – בגי' ק', שאז יולד לו יצחק וכן יחיה עוד כמאה שנים שהי' או בן ע"ה, ויש בו ב' לך בגלות הראשונה אחרי ל"ך דורות. אראך* – בגי' בעננים. (ב) ואברכך – בגי' אברהם (עם הכולל). (ג) ואברכה* (עם הכולל) מברכך (עם הכולל) – בגי' (עם הכולל) כהנים המברכים בניך (כולל ג' התיבות) (תנחומא, לך לך ד'). מקללך אאר – בגי' בלעם הבא לקלל בניך (מדה"ג, לך לך ג). והיה* (ז) הנראה*. (יב) ואותך יחיו*. (יט) ולך*. (יג, ו) ולא נשא*. (ח) רעי*. (יא) ויפרדו איש מעל אחיו. אברם – ס"ת שלום, נפרדו לשם שלום. (יב) אברם*. (יג) ואנשי*. חטאים*. (יד, א) ויהי בימי*. (ה) ובארבע עשרה*. (טו) לדמשק*. (יח) מלך שלום – ר"ת בהיפוך שם, שהוא שם בן נח [מס' נדרים (לב:)]. (יט) ברוך אברם לאל עליון – ז' פסוקים מזכרים בתורה בהם יש ברכה לה' ובהם מאה מילים כנגד מאה ברכות שבכל יום [מס' מנחות (מג:)] וכנגד ז' ברכות בשבת ויום טוב ובחמשה מהם צמוד שם ה' לברכה, כנגד ה' חומשי תורה שצריך לברך עליהם בתחילה [מס' ברכות (יא:)] ויחד עם "וברוך לאל עליון" יהיו ו' כנגד ו' סדרים. (כב) הרימותי* (טו, ב) ערירי*. (ה) (עם הכולל) ויוצא אתו החוצה – בגי' איצטגנינותו [מס' שבת (קנו:)]. יהיה – בגי' ל', שאין דור שאין בו ל' צדיקים כאברהם [ב"ר (לה, ב)], כלומר ל' צדיקים יהיו לעולם בורעך, שנא' "ויאמר לו כה יהיה זרעך". (ו) ויחשבה*. (ח) במה אדע כי אירשנה – במה בא"ת ב"ש – ש"צ (ת) שנגזר על בניו ת' שנות גירות. [מס' נדרים (לב:)]. במה אדע – בגי' קכ"ב, כנגד נ"ב שנים שלא עבר איש ביהודה [מס' שבת (קכה:)] ועוד ע' שנה בגלות בבל. (יב) ויהי השמש*. (יג) כי גר – ס"ת כמנין רד"ו שנים שהיו במצרים [ב"ר (צא, ב)]. (טז) (ו) דור* – כמנין רד"ו ואז "ישובו הנה". (יז) ועלטה היה והנה תנור – ר"ת בהיפוך תוהו, שהראהו הגלויות הדומות לתוהו [ב"ר (בה, ה)]. (טז, א) ושרי*. (ג) לשבת*. (ד) הרתה*. חמסי*. (ז) על עין המים*. (ח) בורחת*. (יא) וקראת*. (יז, ד) פעמיים "אב המון" כאן וכן בפס' ה' – בגי' יצחק וכן "ארכה" – בגי' יצחק. (יד) הפר*. (כא) אקים – נוטריקון אשר קדש ידיד מלבטן [על מס' שבת (קלו:)].

¹ במקום "ממזל כימה" – "מכימה" (עם הכולל) : וארכת (עם הכולל) השמים (עם הכולל) (1006) = שלקח שני ככבים מכימה (עם הכולל) = 1006.

פרשת וירא

(יח,א) כחם*. חם היום – בגי' גהינם (עם הכולל). כחם היום – בגי' דם מילה. וירא אליו ה' – ר"ת אוה, שאוה לשכון באהל אברהם. וירא (עם הכולל) אליו (עם הכולל) – בגי' זה בכבוד מילה נגלה אליו [ב"ר (מח,ד)]. וירא אליו ה' באלני – בגי' לבקר בחולה [מס' ב"מ (פו:)]. (עם הכולל) יושב פתח האהל – בגי' להכניס את האורחים (שם). (ב) והנה שלשה – בגי' אלו מיכאל גבריאל ורפאל (שם). (ד) יקח* נא מעט מים – בגי' מכאן זכו לבאר (עם הכולל) [מס' ב"מ (פו:)]. ורחצו רגליכם*. (ה) לבכם*. (ז) ואל הבקר רץ – אותיות ואל הקבר [= גם "הבקר" באותיות מתחלפות "הקבר" רץ, שרץ אחריו [= אחרי הבקר שברח לכיוון המערה] למערה (פדר"א לו). (עם הכולל) ואל הבקר רץ – בגי' למערה רץ. (ט) (עם הכולל) ויאמרו אליו – בגי' אמרו אליו (= או "אליה" ובלי הכולל של הפסוק) או [ב"ר (מח,ס)]. (יא) אורח כנשים – ר"ת וס"ת בגי' נידה. (יב) (עם הכולל) ואדוני זקן – בגי' טוחן ולא פולט (שם שם יז). (טז) על פני סדום – ס"ת בהיפוך מיל, שהוא שיעור לויה [מס' סוטה (מו:)] שהלך ללותם (שם כב). (יט) אשר יצוה את בניו – ס"ת תורה (שוח"ט, תהלים א). אשר יצוה – בגי' תורה (עם בכולל) וכן בגי' ברית (תנחומא וירא ו'). (כ) כי רבה – בגי' בחטא ריבה [מס' סנהדרין (קט:)]. (כז) עפר – בגי' לשוטה. ואפר – בגי' כפרה (בגי' קטנה). עפר ואפר*. (יט, ג) ומצות*. (ד) וישכבו*. מקצה*. (יב) מי לך פה. פה – בגי' בועז, שיצא משם בן נח [עי' ב"ר (נ,ל)]. (יד) קומו צאו*. (כו) ותבט אשתו – בגי' (עם הכולל) היא עירית (פדר"א כה). (לא) כדרך*. (לב) ונחיה*. (לד) הצעירה הן שכבתי אמש – ס"ת למפרע שינה, שישן ולא הרגיש במעשיה. (כז) ויתפלל*. (יא) והרגוני*. (טז) ולשרה*. (כא,א) (עם הכולל) פקד את שרה – בגי' אף כל עקרות פקד [ב"ר (נג,ח)]. (ז) מלל*. – בגי' ק', שאז הוליד כששרה היניקה. (ט) מצחק – בגי' להרג, שירה בו להרגו (שם יא). (י) גרש*. (טו) ויכלו*. (כג) לנכדי – בגי' בן בני. (כט) והצבת*. (כב,ב) אל ארץ המוריה – בגי' בירושלם [ב"ר (נו,ב)]. (ד) את המקום – בגי' זה ירושלם. (ה) ונשובה*. (י) לשחוט*. (יא) ויקרא אליו מלאך ה' מן השמים – ס"ת בגי' (עם הכולל) מיכאל היה (פס"ר פ"מ). (יד) בהר ה'. (יז) זרעך*, וכחול*. (יח) עקב אשר שמעת בקולי – ס"ת ברית.

פרשת חיי שרה

(כג,ו) מתך*. לא יכלה*. (יז) ויקם שדה עפרון – ר"ת בהיפוך עשו, אשר יקום לערער על המערה [מס' סוטה (יג:)]. (כד,א) בא בימים – ברכו בכך, אחר ימי"ם שנים. (ב) המושל*. נא ידך – בגי' מילה, שהשכיעו במילה. (י) וכל טוב*. (יב) עם אדני אברהם – ס"ת מים, בשכר יוקח נא מעט מים, זה שהקרה לו זיווגו. (יד) ובה*. (טז) לא ידעה*. (יט) ותכל*. (כב) בקע*. (כט) ולרבקה*. (לב) ויפתח*. (לג) ויישם*. (מט) על ימין או על שמאל – ר"ת בגי' ישמעאל [ב"ר (ס,יא)]. על ימין או – בגי' בעמון ומואב (=הו' הראשון מיותר). (נו) אל תאחרו אותי וה' – ס"ת לויה, שילוהו (שם פו,ו). (נח) עם האישה הזה – ס"ת משה, הולך כדת משה וישראל. (ס) את היי – בגי' כה, יתקיים בך "כה יהיה זרעך". (טו,ה) רבבה*. (סב) לפנות ערב*. (סז) ויבאה*, האהלה*. ויאבהה*. וינחם*.

פרשת תולדות

(כה,כ) בקחתו*. לכן הארמי – אותיות הרמאי [ב"ר (סג,ד)]. (כא) ותהר...אשתו – בגי' קש ואש, זכ' "והיה בית יעקב אש...ובית עשו קש" [עובדיה (א,יח)]. (כב) לדרוש – בגי' מן שם בן נח (שם שם ו'). (= עם הכולל) שני גיים – בגי' רבי יהודה ואנטונוס [מס' ברכות (נו:)]. (כה) אדמוני*. עשו – בגי' שלום, כי לולא ששמו שלום היה מחריב העולם (כלה רבתי ג). עשו – ע' ש"ו, כלומר שוא זה השלים לע' אומות שבראתי בעולמי [ב"ר (סג,ח)]. (כו) וידו* – בגי' י-ה-ו-ה. ויקרא שמו יעקב. ויקרא – בגי' אברהם אבינו, שאברהם קראו יעקב. יעקב – בגי' מלאך האלהים [מס' חולין (צא:)] ובגי' – הגן עדן [ב"ר (סה,כב)] ובגי' – לא יאסף, זהו דכתיב "וירחך לא יאסף" [ישעיה (ס,כ)]. (כז) ויעקב איש חם – ס"ת שם, שלמד אצלו [ב"ר (ס,י)]. תם ישב – תם שנים ישבו ישראל ב"אהל" ואז נבנה המקדש. יושב אוהלים – גי' ת"י, ששרתה השכינה בבהמ"ק הראשון ת"י שנים. (כט) נזיד – בגי' אל אכלו (= גי' קטנה עם הכולל) [מס' ב"ב (טו:)]. (ל) הלעיטני נא מן – ר"ת המן, כשם שיעקב קנה בלחם ועדשים את הבכורה מעשו, כן מרדכי

קנה את המן בפת לחם [מס' מגילה טו:]). (לב) ולמה זה* (לד) ויבז* (כוה) עקב אשר שמע אברהם (1131) – בגי' קנים אף ערובי תבשילין (1131) [מס' יומא כח:]). (ח) מצחק* (י) אחד העם* (יד) ועבודה רבה* (טו) וימלאום* (כח) ראוי* (כט) אתה עתה* ברוך ה'*. (כזג) וצא* (ה) בדבר* לצוד – בגי' מן גזל. להביא – בגי' בגזלו. (ז) הביאה* (ט) **בא אל הצאן** – ר"ת נאה, פירוש נאה לך ולבניך, כי פסח היה (פדר"א לב) ולקח ב' לפסח ובל' לחגיגה. וקח **לי משמש שני** – ר"ת משלו. משם – בגי' משלי, שכן כתב לה בכתובתה [ב"ר סה, יד]). (יט) בכרך* (כז) וירח – בגי' יום פסח היה. ריח – בגי' ליל פסח. כריח* (כט) הוה* (לג) ויאמר **מי איפוא** – ר"ת אמו. איפוא – בגי' ג(י) הנם, שנכנס עמו [ב"ר פ"ו, ב]). (לה) במרמה* ברדכתך* לו ברכתי*.

פרשת ויצא

(כח, י) ויצא יעקב מבאר (532) – בגי' פנה זיוה פנה הודה הדרה (532) [ב"ר סח, ו]). יעקב **מבאר שבע** – ס"ת עבר, שנטמן ולמד בבית עבר [מס' מגילה יז]). ויצא **יעקב מבאר שבע** – ס"ת ארבע. **מבאר שבע** ושי"ן של שבע – עשר, י"ד שנים שנטמן בבית עבר (שם). **מבאר שבע** – ר"ת שם, שגם נטמן בבית שם בן נח. וילך – בגי' בו ביום [ב"ר סח, ח]). הגיע לחרון. (יא) **כי בא השמש** – ר"ת כבה, כבה אור השמש [ב"ר סח, י]). כדי שיוכל לישון. (יב) חלום – בגי' זהו בנבואה. סלם – בגי' זה כסא הכבוד [שם שם יד]. סולם – בגי' קול, שתפלת הצדיקים הוא סולם למלאכים [זהר, ח"א רסו:]). וכן עלה המלאך בלהב הקרבן (ששקול לתפלה) גבי מנוח [שופטים יג, כ]). סולם – בגי' ממון ובגי' – עוני, כי זה ישפיל ואת זה ירים [ב"ר סח, ד]). סלם – אותיות סמל, שהראה איד בניו יעבדו ע"ז (שם שם יד). סלם – בגי' סיני, שהראהו מעמד הר סיני [ב"ר סח, יב]). סולם מצב* – בגי' מרכבו [שם פב, י]). הנה סלם מצב – בגי' הכבש (עם הכולל). והנה סלם (עם הכולל) – בגי' וזהו מזבח העולה. והנה מלאכי – אותיות אלו הכהנים, שעולין ויורדין בכבש (שם). (עם מספר התיבות) עולים ויורדים בו – בגי' בבל ומדי ויון ורומי (תנחומא ויצא כ). (יג) והנה ה'*. (יד) ופרצת ימה – בגי' (עם הכולל) קריעת ים (עם הכולל) [שמו"ר כא, ו]). (טו) (עם הכולל) והשבתך אל האדמה – בגי' מארבעה מלכויות (= או "מארבע המלכויות"). (טז) ויקץ יעקב משנתו ויאמר – ס"ת צבור, רק בצבור נשמעת תפלתו [מס' ברכות ו.]). (יז) וזה שער השמים*. (יח) וישכם – הסמיכות, להורות כי בשחר נפתח השער ואז הזמן טוב לתפלה [מכילתא, בשלח יד, כד]). (כ) וידר*. ללבש*. (כב) עשר אעשרנו – בגי' (עם הכולל) זה כל המבזבז אל יבזבו ביותר מחומש [מס' כתובות ג.]). (כט, ב) שלשה עדרי – בגי' (עם תוספת התיבות) זה אהרן ומשה ומרים [ב"ר ע, ח]). כי מן הבאר ההוא – בגי' משה. ז' "באר" בפרשה, כנגד נסוך המים בו ימי החג. (י) ויגל*. (יג) ויחבק לו וינשק לו – בגי' חבקהו לגזלו מה שעליו. (יז) רכות*. (ל, יד) דחאים – בגי' כאדם, נראה צמח זה. (טו) לכן ישכב עמך הלילה – לכן לא נקברה עמו [ב"ר עב, ג]). לכן – בגי' מדה במדה. (מב) העטפים*. (לא, ו) ואתנה*. (כב) כי ברח* – בגי' עמלק. (כח) עשה*. (לג) מאהל*. (לה) ולוא*.

פרשת וישלח

(לב, ה) גרתי*. (ו) לי שור – בגי' שנולד יוסף (הנמשל לשור). שור – בגי' קרן יוסף. (יא) קטנתי – יו"ד כפופה, אע"פ שנתברכתי בל' ברכות אני ירא שמא יגרום החטא [מס' ברכות ד.]). במקלי – בגי' יעקב. (יב) **הצילני בא מיד** – ר"ת המן, מזרעו של עשו שגם יצא להכות אם על הבנים, דכ"י "טף ונשים" [ב"ר עו, ו]). והכני*. אם על הבנים*. (יח) ולמי*. (יט) שלוחה*. (כג) ילדיו*. כי בראותו – בגי' ל' רבאות [כי לעיל (ח) חצה את מחנהו, שמהם יצאו ס' רבוא ישראל]. (כד) ויעברם*. (כה) ויאבק – בגי' (עם הכולל) כסא הכבוד, שהעלו המלאכים אבק עד כסא הכבוד [מס' חולין צא.]). איש עמו – בגי' עשו אדום [ב"ר עז, ג]). ויאבק איש עמו – ס"ת קשו, כי "ובית עשו לקשו" [עובדיה א, יא]). (כו) בכף ירכו – בגי' לפוסלו מכהונה, שהיה בכלל הבכורה שקנה מעשו. (כג) ברכתני – בגי' הודה לברכתי, שר של עשיו [ב"ר עז, ג]). (לג, ד) וישק (= י) הו – בגי' (עם הכולל) ולנושכיהו בא. "דור חרבות שיניו" [משלי ל, יד]). שיניו – בגי' עשו. (ה) מ...לך* (ו) אחי יהי לך אשר לך – בגי' זה הברכות, שהודה לו עליהן [ב"ר עה, יא]). (י) כראת פני אלהים (עם מספר התיבות) – בגי' (= כל מיותר) שר שלך [= או "כראות פני אלהים" (= עם מספר התיבות) – בגי' "בשר שלך" (עם הכולל)] – רמז לו שניצל משרו [מס' סוטה מא.]). (יב) לנגדך*. (יג) עלות*. (יד) שעירה*.

² הטעות כאן מוכחת ונראה שמדובר לא בגימטריא, אלא בסכום אותיות שווה (19) לאחר שמוסיפים ל"עקב אשר שמע אברהם" את "בקולו".

³ נראה שהכוונה היא לא לגימטריא, אלא למספר אותיות שוה (15), ויצא יעקב מבאר שבע – פנה זיוה הדה והדרה

(לד,א) בכנות* (יב) הרבו* (כז) טמאו* (לה,ג) ונקומה* (ה) ויסעו* (יא) (עם הכולל) גוי וקהל גוים יהיה ממך – בגי' ירבעם ויהוא. (כט) זקן ושבע ימים* (לו,כ) יושבי הארץ – בגי' (עם הכולל) היו מריחים הארץ [מס' שבת (פה.)]. (לא) ואלה המלכים – כנגד ח' פעמים שאמר יעקב לעשו "אדוני", מלכו ח' מלכים קודם ישראל וכנגדו מלכו ח' מלכים עד יהורם ובימיו פשע אדום [ב"ר (פג,ב)]. (לג) מבצרה*. (לט) ושם אשתו (של הדר) – שהומלך על ידה כי היתה בת עשירים [ב"ר (פג,ד)]. כאן נמנו ח' מלכים וי"א אלופים וכנגדם הוזכרו י"א שופטים מיהושע עד שמואל וח' מלכים עד יורם (שם שם א) וזהו "ואלכה לנגדך" [לעיל (לג,יב)].

פרשת וישב

(לז,א) וישב יעקב בארץ מגורי* אביו – בגי' (עם הכולל) ישב לקיים מצות כבוד. מגורי אביו – בגי' זה חברון. (ב) נער – בגי' שוטה [ב"ר (פט,ז)]. דבתם רעה – בגי' (עם הכולל) שהם אכלו באבר מן החי [ב"ר (פד,ז)]. דבתם – בגי' מות, כי לשון הרע הורג שלשה [מס' ערכין (טו:)]. (ג) בן זקונים הוא לו – ס"ת אמון, שמסר לו סתרי תורה הנקראים כך – "ואהיה אצלו אמון" [משלי (ח,ל)]. זקנים – בגי' רז, שמסר לו רזי תורה. וכן – בגי' זר ע"ש "עטרת זקנים בני בנים" [משלי (יז,ו)]. זקנים – נוטריקון זרעים, קדשים, נשים, ישועות מועד [מס' שבת (לא:)]. פסים – בגי' לפס ידו (שם). פסים – נוטריקון פוטיפר סוחרים ישמעאלים מדינים [ב"ר (פד,ח)] ובגי' קץ, רמזו לו שיחסיר ק"ץ שנים משעבודם במצרים ומסר לו את זמן הקץ ושימלוד פ' שנים מענין סי"ם שהוא מנין שנותיו. לו ועשה לו כתונת פסים (עם הכולל) (1520) – בגי' משקל שני סלעים מילת (1520), שעל כן ירד למצרים מקנאת האחים על בגד זה [מס' שבת (י:)]. (ד) אותו אהב אביהם מכל אחיו – בגי' שגלה לו סוד בלבד ולא להם. (ז) נצבה*. ותשתחווין*. (י) ויגער*. (יד) מעמק. עמק – בגי' רד"ו, השנים שנשתעבדו ישראל במצרים. (טו) תועה*. וישאלהו האיש – בגי' מלאך גבריאל שאלו (פדר"א לח). (יח) ובטרם יקרב*. (כג) כתנתו*.

(כד) רק*. (כו) מה בצע*. (כח) וימשכהו*. (לב) הכר נא*. (יד) בפתח עינים אשר – ס"ת למפרע רמ"ח כמנין אברהם, שאמרה יהי רצון שאזקק לזרע אברהם [על מס' סוטה (י:)]. כי גדל*. (טו) ויחשבה*. לזונה*. ופתילך – אותיות ותפילך. ומטך*. (כ) מצאה*. (כג) לבוז*. (כד) יהודה הוציאוה ותשרף היא – ר"ת של שם ה' (של רחמים), שזימן לה הסימנים שנאבדו לה [ב"ר (פה,יא)]. (כה) הכר נא למי החותמת – ס"ת (למפרע שלא כסדר) תירא, שאמרה לו תירא את השם ותודה [מס' סוטה (י:)]. (לט,א) הורד*. הורדוהו*. (ד) וכל יש לו נתן בידו – ס"ת לשונו – שגבריאל בא ללמדו ע' לשון [מס' סוטה (לו:)] ולכך הכל יצליח בידו. (ו) כי אם הלחם אשר הוא אוכל – בגי' (עם הכולל) היא אשתו [ב"ר (פו,ו)]. (י) להיות עמה – בגי' (עם הכולל) אל תוך גיהנם [שם (פו,ו)]. (יב) בכגדו*. (טו) הרימותי*. (כ) אסורים*. (מ,א) לאדניהם*. (ו) זועפים*. (ח) ספרו*. (י) שריגם (553) – בגי'⁴ אבות העולם (560) [מס' חולין (צב.)]. (כג) ולא זכר שר המשקים*.

פרשת מקץ

(מא,א) ויהי מקץ שנתים ימים (עם הכולל) – בגי' בקץ עשר שנים. (יט) כהנה*. (לד) ויפקדו*. (לה) ויקבצו*. (מ) (מה) צפנת פענח – בגי' מגלה נסתרים (צריך להיות בלי י'), נוטריקון צדיק פטפט נפש תאה פוטיפר ענה נפשו חנום. וכן צופה פודה נביא תומך פותר עניו נבון חזוה [על ב"ר (צ,ד)]. (נ) וליוסף*. (מב,ו) וישתחוו לו – בגי' בכאן נתקיים החלום (תנחומא מקץ ו). (ז) ויתנכר – בגי' על ידי האיש גבריאל. (ח) והם לא הכירוהו*. (יא) לא היו – בגי' כלב. נחנו*. (לז) תמית*. את שני – בגי' (עם הכולל) אילו דתן ואבירם. (מג,ד) נרדה*. (ז) על פי*. (ט) לך כל הימים – בגי' בעולם הזה ולבא (עם הכולל) (תנחומא ישן ויגש ד). (י) כי עתה שבנו זה – ס"ת של שם ה' המלוה לצדיקים [ב"ר (פו,ו)]. (טו) משנה*. (כט) יחנך*. (לא) ויתאפק*. (לג) והצעיר*. (לד) משאת*.

⁴ צריך להיות "אבת" חסר או "העלם" חסר ואז זה שוה ל"שריגם" עם הכולל או עם האותיות, התיבות והכולל.

פרשת ויגש

(מד, יח) (עם הכולל) ויגש אליו יהודה – בגי' זהו להלחם עם יוסף [ב"ר (צג, ו)], וכן בגי' (עם הכולל) גם נכנס ופייסו (שם). ויגש אליו יהודה – ס"ת שוה, היינו, שאני כמוך למלכות. ואל יחר*. כמוך כפרעה – בגי' בך אתחל (שם). (כ) וילד*. ויותר*. (כג) לא תוסיפו*. (כט) והורדתם*. (ל) קשורה* – בגי' תורה, שלמד מפי. (מה, ו) וקצור*. (ט) רדה*. (יא) פן תורש*. (יב) עיניכם ראות – בגי' (עם הכולל) הראיתי לכם המילה [ב"ר (צג, י)]. כי פי המדבר אליכם – בגי' (עם הכולל) בעגלה ערופה, שסימן זה מסר להם לאביו עד לאן שהגיעו בלימוד [שם (צד, ג)]. (כג) ומזון*. (כד) אלהם אל תרגזו בדרך – בגי' אל תפסיעו פסיעה גסה. (מו, ב) לישראל במראות הלילה ז' תגין בשי"ן, ז' צרות שעברו עליו – עשו, לבן, מלאך, דינה, יוסף, שמעון, בנימין. (כא) וראש*. (כג) חשים*. (מז, ב) (עם הכולל) ומקצה אחיו לקח – בגי' זה החלשים [מס' ב"ק (צב,)]. (ו) במיטב הארץ – בגי' גושן. ושמתם*. (ז) ויעמדהו*. (יד) ביתה פרעה*. (כג) הא*.

פרשת ויחי

(כט) ויקרבו ימי*. נא ידך – בגי' מילה (פדר"א לט). ואמת – נוטריקון ארון מטה ותכריכין. (לא) וישתחו (עם הכולל) – בגי' מדים על בשורה טובה [שם (ס, ו)]. (מח, ב) על המטה*. (ה) אפרים ומנשה – בגי' (עם הכולל) ראובן ושמעון, ליקח חלק בירושה. (ו) יקראו*. (י) ועיני*. (יד) והוא הצעיר – בגי' (עם הכולל) הוא הקטין עצמו, לכן זכה שיצא ממנו יהושע (פס"ר פרשה ג) שהוא מלא חכמה. (טו) ויקרא*. (יט) ידעתי – בגי' (עם הכולל) חמשה מלכים, שיצאו ממנשה. וזרעו יהיה מלא – בגי' (עם הכולל) יהושע [ב"ר (יד)]. (כ) אפרים לפני (עם הכולל) – בגי' בדגלים בנושאים [ב"ר (צו, ה)]. (כב) שכם אחד – בחלק בכורה [ב"ב (קכג,)]. (מט, ב) ושמעו – אותיות שמע ו' שאמרו שמע ישראל שיש בו ו' מילים. ושמעו (472) – בגי' הוא בקש לגלות הקץ (אולי צ"ל "לגלה קץ") (883) [מס' פסחים (נו:)]. ושמעו אל ישראל (עם מספר התיבות) – בגי' זו קצו של מלך המשיח (עם מספר התיבות). (ג) ראובן – בגי' לא בכור [מס' ב"ב (קנג,)]. יוסף – במלואו (י"ד ו"ו סמך פ"ה) (עם הכולל) – בגי' הבכורה. (ה) שמעון ולוי אחים (צ"ל "אחם") – בגי' אין להם חלק בארץ. (ו) ותחד*. כי באפם הרגו איש – בגי' זה שכם בן חמור [תנ"י ויחי יב]. (ח) יהודה – בגי' ל', מעלות שהמלכות נקנית (תנחומא קרח יב). **א**חיד ידך **ב**עורף **א**ויבך – ר"ת בגי' דה, שעליו נאמר [ש"ב (כב, מא)], ואויבי תתה לי עורף [ב"ר (צח, ו)]. ישתחו לך*. (ט) **ג**ור **א**ריה יהודה (455) – בגי' (כולל שלושת התיבות) דוד ושלמה (צריך להוסיף "הבן") (395). וכן ר"ת בגי' דוד. (עם הכולל) גור אריה – בגי' זה נחשון. עלית*. (י) ומחוקק מבין רגליו (עם הכולל) – בגי' תלמידי חכמים [מס' סנהדרין (ה,)]. ובגי' תלמידי חכמים = תורה. מחקק – עולה רמ"ח שרמ"ח איברים באדם, על שם "ערוכה בכל ושמורה" [ש"ב (כג, ה)]. יבא שילה – בגי' משיח [ב"ר (צט, ה)]. שילה – בגי' משה [זהר, ח"א, (כה:)]. (יג) בין המשפתיים*. (טו) למס עובד*. (יט) יגודנו* (כא) אילה שלוחה הנותן אמרי שפר – בגי' ותשר דבורה וברק בן אבינועם ביום ההוא. (כב) בן פרת – בגי' מנשה ואפרים (פס"ז) ואותיות פרות, שע"י חלום הפרה עלה לגדולה [ב"ר (צט, יב)]. (כה) מעל*. (כז) לערב יחלק שלל – בגי' אילו הקרבנות (עי' ת"א ות"י ובביאורו). (נג) וימלאו*. (ה) אנכי מת*. (ז) וכל זקני*. (יב) צום*. (כו) יוסף – בגי' נילוס, ששם שמו את ארונו [מס' סוטה (יג,)].

שמות

פרשת שמות

(א,א) ואלה שמות בני ישראל – ר"ת ואדם אשר לומד הסדר שנים מקרא ואחד תרגום בקול נעים ישיר יחיה שנים רבות ארוכים לעולם [מס' ברכות (ח:)]. ואלה שמות בני ישראל הבאים – ר"ת שביה, שאפילו בשביה לא שינו שמם (פדר"א מח). ישראל הבאים – ר"ת וס"ת מילה את יעקב איש – ס"ת שבת, בשביל שבת [שמו"ר (ה,יח)] ומילה [פס"ז שמות (ו,ו)] ששמרו במצרים ונגאלו. הפסוק מתחיל ומסתיים בוא"ו, יחד כנגד י"ב שבטים. (ז) פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד – ו' לשונות כנגד שילדו ו' בכרס אחד [שמו"ר (א,ח)]. ותמלא*. (ט) אל עמו – עי"ן עקומה, שנתרבו מע' נפש שירדו למצרים. (י) הבה (ונתחכמה) עולה י"ב (פס"ז), שנתחכם על י"ב שבטים. ונוסף*. (יא) ענותו*. (יד) בחמר – ברמ"ח איברים עינים ובד' עינויים – בעבודה קשה, בחומר ובלבנים, ובכל עבודה בשדה, את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך. ולכן, כל מכה היו בה ד' מכות [מכילתא, בשלח (יד,לא)]. ולרבי עקיבא שסובר שהיו ה' מכות, גם כנגד ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך. (טו) שפרה*. (טז) על האבנים*. (יז) המילדת (עם כולל) – בגי' יוכבד בת לוי. כאשר דבר אליהן – בגי' שתבען (עם הכולל) (שם). (יח) מדוע עשיתן*. ותחיין*. (כב) הילוד*. (ב,א) וילך איש*. (ב) ירחים*. (ג) ולא יכלה*. גמא*. ותרד בת פרעה – ס"ת דתה, שהתגיירה [מס' סוטה (יב:)]. ונערותיה*. (ו) נער בכה (עם הכולל) – בגי' זה אהרן הכהן. (ז) האלך*. (יג) נצים*. (יד) שמך*. (טז) ולכהן*. (ג,ו) ויסתר*. (יג) לי מה שמו מה – ס"ת י-ה-ו-ה, שמסר לו שם המיוחד [שמו"ר (ג,ו)] וכתוב בתריה (פס' טז) – לך ואספת את זקני ישראל, שמוסרים אותו רק לזקני הדור [מס' קידושין (עא:)]. (יד) אהיה* – כ"א, וכן התחלת י"ג מדות ה' (= י') ה' (= י') א-ל וכן ר"ת אברהם, יצחק, יעקב וכן התחלת ה' חומשי תורה ב', ו', ו', ו', א'. ב' פעמים "אהיה" מ"ב כנגד שם מ"ב, שמסר לו. ג' פעמים "אהיה" ס"ג והם י"ב אותיות, ("אהיה" כפול שלש) כנגד השבטים והם ג' אותיות [מס' סוטה (לו:)] ועוד י"ג אותיות של האבות. (טו) זה שמי לעלם – כמנין י"ב אותיות של שם ה' שמסר לו. (טז) פקד פקדתי אתכם – חסרתי לכם "פקוד" שנים [מלשון "לא נפקד ממנו איש" בכמדבר (לא,מט)] [שהש"ר (ב,יט)]. העשויו*. (יח) ושמעו*. (יט) להלך*. (כ) אשר אעשה – בגי' דצ"ך עד"ש באח"ב. (כא) תלכון*. (כב) ושמלת*. ונצלחם – בגי' כמצולה שאין בה דגים [מס' ברכות (ט:)]. (ד,ב) מזה בידך – קרינן מה זה וכתוב מזה – מ' זה שבידך, שארבעים סאה משקלו. דבר אחר – מ' שנה יהיו זה = י"ב שבטים בידך. אמר לו הקב"ה למשה "לא תזוח דעתך, אם אין אתה עושה שליחותי, המטה הזה עושה שליחותי". (ו) הבא*. בחיך* (ט) היבשה*. (יב) והוריתוך – ה' תגין, ה' חומשים. (יד) ידבר הוא וגם הנה – ר"ת י-ה-ו-ה, שמסר שם ה' גם לאהרן. יצא*. (טו) והוריתני*. (יז) המטה – ד' תגין על ה"א, שהוא צדיק תשיעי מאדה"ר שהמטה בידו (פדר"א לט). ואת המטה – בגי' ספרינון (= צריך להחסיר את ה') היה (מכילתא). (יח) אל יתר*. (יט) שב*. (כד) ויפגשהו*. (לא) ויאמן*. (ה,ג) נקרה – בגי' שנה, שהיו בה י' המכות [מס' עדיות (ב,י)]. (ז) הלכנים*. (ח) תמול שלשום*. צעקים אלי*. (ט) תכבד*. ויעשו*. (יב) ויפיץ*. (יד) גם תמול גם היום*. (טז) נתן*. (יח) לבנים*. (כב) הרעתה*. (כג) והצל*.

פרשת וארא

(ג,ו) וארא* – בגי' יצחק, שגרם להם שיצאו ממצרים [שמו"ר (א,לו)]. וארא אל אברהם – ס"ת אלם, עשו עצמם אלמים ולא הרהרו על מדותי [מס' סנהדרין (קיא:)]. אל אברהם אל יצחק ואל יעקב בא-ל ש-ד-י ושמי ה' – בשם "י-ה" הבטחתי על א"י וב"א-ל ש-ד-י" על פריה רוביה שהוא שמו ובס"ת בק"ם בא"ת ב"ש הוא שד"י, שבשם זה נראה להם. בר"ת א' י' י' עולה כ"א כמנין אהיה. (ד) לתת – בגי' ת"י ות"ך כנגד שנות המקדשים. (ה) נאקת – בא"ת ב"ש שתד"א בגי' האבות, שעלתה צעקת האבות ותפלתם. (ו) לכן אמור*. והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי – בגי' (= צריך להוסיף ב' – "בוזה") זה עני (ש)בישראל... (ו)לא יפחתו לו מארבע כסות של יין [מס' פסחים (צט:)]. (ח) מורשה*. (יג) ויצום*. (כד) אסיר*. (ל) הן אני*. (ז,יב) מטותם*. (יז) על המים*. (כט) ובכה*. (ח,א) והעל*. (ד) ויזבחו*. (ח) ולעבדיך*. (יד) ולא יכלו*. (ט,ד) והפלה*. (טז) ספר*. (יז) ועודך מסתולל בעמי לבלתי – ר"ת בלעם, שעל ידו אינך משלחם [מס' סוטה (יא:)]. (יט) ולא יאסף*. (כ) הירא*. (כג) וימטר*. (כד) ואש מתלקחת*. (ל) ותיראון*. (לג) ויחדלו*.

פרשת בא

(יא, בא) – בגי' ג', רמז לג' מכות שיביא עוד עליו. שתי* (י, רעה נגד פניכם – ס"ת הדם, שראה כוכב של דם עולה לקראתם (יל"ש ח"א רמז שצב). (יב) ויאכל*. (יז) ויסר*. (כה) זכחים ועלת*. (כח) לך מעלי – בגי' בפסח, שאז יצאו. אל תוסף*. (כט) לא אוסיף עוד*. (יא, ג) גם האיש משה – ס"ת בהיפוך השם ור"ת משה, רמז שנכפלה גדולתו. (ה) בכור – ג' פעמים בפסוק, כנגד בכור לאב ובכור לאם וגדול הבית. (ו) וכמהו*. (יב, ב) החדש – הפסוק משולש. יש בו ג' פעמים חדש ובין כל אחד ג' תיבות, לומר דא' בניסן ראש חודשים למלכים [מס' ר"ה (ב.)], ולרגלים (שם) ולחדשים [שם (ז.)]. וקדוש החדש בגי' [מס' סנהדרין (י:)]. חדש (עם הכולל) – בגי' לרגלים. לכם – אותיות מלך. ניסן – בגי' למלכים. מתחילים עיבור החדש (אדר) בגי' [שם (ב.)]. (ד) איש לפי אכלו – בגי' אכל כזית, שאז יצא חובתו [מס' פסחים (צא.)]. ב' שה בפסוק, כנגד פסח והגיגה [שם (סט:)] ו' שה בפרשה כשתצרך עמהם מן הכבשים, רמז שאין פוחתין משה טלאים מבוקרים [מס' ערכין (יג.)]. (ח) יאכלהו*. (ט) מבשל*. (י) ולא תותרו ממנו (עם הכולל) עד בקר – בגי' הוא השני, ליתן בקר שני לשרפתו [מס' שבת (כד:)]. (יא) חגורים*. בחפזון*. (יג) והיה הדם לכם – בגי' המילה, שבאותו לילה מלו [שמו"ר (יט, ו)]. (טו) אך...תשביתו – בגי' חובה, חובה רק ביום הראשון [מס' פסחים (קכ.)]. (יח) מצת – חסר ו', שו' ימים רשות לאכול מצה (שם). בראשון – חסר ו', עד ו' שעות מותר להשהות חמץ [שם (ה.)]. (כא) משכו (עם הכולל) – בגי' מן עבירה (= צריך להחסיר את ה'), שלא יביאו מהגזל (פס"ו). (כב) מן הדם – בגי' דמי מילה [שמו"ר (יז, ג.)]. (כג) ולא יתן*. (כח) ויעשו. כן עשו – שתי עשיות, אחת לפסח ואחת למילה. (כט) בחצי הלילה*. (לא) קומו צאו*. (לג) למהר לשלחם*. (לד) צררת בשמלותם*. (לו) וינצלו את מצרים – בגי' עשאה כמצודה שאין בה דגן (עם הכולל) [מס' ברכות (ט:)]. (מב) שמרים*. (מו) חוצה*. (מח) ואז*. (יג, ט) (עם הכולל) והיה לך לאות על ידך – בגי' זרע שמאל [מס' מנחות (לו.)]. (עם הכולל) תורת ה' (= י"י) בפיך (= או "תרת" ועוד כ"ו אותיות ה' ובג"ל "וזהו" ואז יש באחד יותר וב"רוקח" "זה הוא" וגם אז יש אחד יותר) – בגי' זהו קריאת שמע [על תלמוד ירושלמי, מס' ברכות (ג, ג.)]. פארך חבוש [יחזקאל (כד, יז)] – בגי' אלו תפילין [מס' מו"ק (טו.)]. מימים ימימה*. (יג, יג) וכל פטר*. (טו) הקשה*. (טז) ולטוטפות בין עיניך – בגי' (עם הכולל) אלו ארבעה בתים [על מס' סנהדרין (ד:)] תד"ה לטטפת ורש"י [שם].

פרשת בשלח

(יג, יז) (עם הכולל) את העם – בגי' גם ערב רב. (יח) וחמושים – מזוינים [שמו"ר (כז, ז.)], על שם חמשה מיני כל זין [תלמוד ירושלמי, מס' ברכות (י, ד)] הנזכרים בחזקאל (לט, ט) מגן, צנה, רומח, חצים ומקל יד. (יט) השבע השביע* (כא) ולילה*. (כב) לא ימיש*. (יד, ב) נבחו*. (ד) וחזקתי*. (ה) ויהפך*. (ח) ביד רמה*. (י) ופרעה*. הקריב*. (יד) תחרשון*. (טז) הרם*. (כ) ויאר*. (כא) ויולך*. ברוח קדים*. (כד) באשמורת הבוקר*. וישקף*. ויהם*. (כז) לפנות בוקר* לאיתנו – אותיות לתנאו, שהתנה הקב"ה על הים במעשה בראשית שיבקע לפני ישראל [ב"ר (ה, ד)]. ולא יאמינו*. ובמשה*. (טו, א) אז ישיר* – י' שיר, שיו"ד שירות יש. אשירה*. (ב) עזי*. (ד) מרכבות*. ומבחר*. (ה) כמצולות*. (ו) בכח*. (ז) קמיך*. תשלח*. (ח) וברוח*. בלב ים*. (י) צללו*. (יא) באלים*. (יג) נחית*. (יד) אחז*. (טז) עם זו*. (יז) לשבתך*. (כב) ויסע*. (כג) מרתה*. (כה) חק ומשפט*. (כו) כל המחלה*. (טז, א) סין – בגי' הסנה ונקרא סיני על שם יו"ד דברות שנתנו בו. (ג) לשבע*. (יג) השלו*. (יד) מחספס – בגי' רמ"ח, שהמגן נבלע ברמ"ח איברים [מס' יומא (עה:)]. (כ) ויותירו*. וירם*. (כא) וחסם*. ונמס*. (כב) לאחד*. (כד) ורמה*. (כז) ללקט*. (כח) ותורת*. (כט) אל יצא*. (לב) למען יראו את הלחם – ר"ת אליה, שיהא שמור עד שיבוא אליהו [מכילתא, בשלח (טז, לג.)]. (לג) והנה*. (יז, ב) תריבון*. (ג) למים*. העליתנו*. (ה) ומטך*. (ז) אם אין* (ח) ברפידים – ברף ידים, מהמצות (תדא"ר פכ"ג). (עם הכולל) עם ישראל ברפידים – בגי' רפו ידיהם מן המצות. (ט) וצא*. (יד) זכרון בספר ושים באזני – ר"ת זכוב, שרץ אחר דמן של ישראל כזכוב (פסיקתא דרב כהנא פ"ג). מזה אמהה* – בגי' זה המן (מכילתא). (טו) נסי*. (טז) כי יד – יו"ד של כי וי"ד בגימטריא דויד. (טז) מדר דר – לימות המשיח (מכילתא).

פרשת יתרו

(יח,א) (עם הכולל) וישמע יתרו כהן מדין חתן – בגי' (= כולל חמשת התיבות דלהלן) והנה [= וי"ג – "הנה זה"] קריעת הים ומלחמת [= וכן הם גורסים – "ומלחמות" בצירוף חמש התיבות הראשונות] עמלק [= וי"ג – "אלה הם קריעת הים ומלחמת עמלק"]. יתרו – בגי' (עם הכולל) כומר היה לעבודה זרה. ובגי' התורה, שהיה כומר לע"ז ובא להתגייר ולקבל התורה (מכילתא). יתרו – יתרו ו', שו' שמות היו לו יותר על שאר בני אדם (שם). עשה אלהים-ים*. (ה) חנה*. (ט) (עם הכולל) ויחד יתרו על – בגי' הן העלה בשרו חדודים חדודים (= ה"חדודים" השני מיותר). (יג) (= עם הכולל) (= צריך להוסיף "ויהי") ממחרת (688) – בגי' למחר יום כפורים (690) (= צריך להוסיף "וישב... לשפט" בגי' קטנה) (שם) [= ויש מתרצים – בתוספת חמש אותיות "ממחרת" וג' תיבות "למחר יום כיפורים"]. (טו) לדרוש אלהים*. (טז) תורתיו*. (כג) וצוך*. על מקמו*. (כו) הקשה*. (יט,א) לצאת* (ד) אתם*. ואביא בגי' בכיאה. (ה) לי סגולה מכל העמים – ס"ת מילה (שם). (ו) ממלכת*. וגוי*. (יג) סקל יסקל*. במשך*. (יט) הולך וחזק*. (כג) וקדשתו*. (כ,א) וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר – בגי' כל מה שהיה בכתב ושבעל פה [שמו"ר (מו,א)]. (ב) אנכי – בגי' כסא (תקוני זהר, תקון כב), שקרע את כל הרקיעים עד כסא הכבוד. ובגי' מלא ועוד ל'. זהו הלאו את השמים ואת הארץ אני מלא [ירמיה (כג,כד)] ויש לו עשר הוויות – ראשון ואחרון, בשמים ובארץ, ד' רוחות ועומק ורום. אשר הוצאתיך*. (ד) תמונה – בגי' פרצוף אדם [מס' ע"ז (מב:)]. ואשר בארץ – בגי' (עם הכולל) אילו ההרים והגבעות [שם (מג:)]. מתחת – בגי' (עם הכולל) זה שילשול קטן (שם). ועשה חסד*. (ח) זכור – הפסוק השביעי ומתחיל בו' כי השבת הוא יום ז' וז' מוזכרים בפסוק – אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך וגרדך וכנגדם תקנו ז' מנוחות כ"אתה אחד" בתפלת מנחה בשבת. ה' מילים בפסוק זה, שהמקיים שבת כאילו קיים ה' חומשי תורה [שמו"ר (כה,יב)]. (יג) לא תרצה (את האדם) – דבור שישי ויש בו ו' מילים, כי האדם נברא ביום ו'. לא תגוב – בגי' גונב נפש [מס' סנהדרין (פו:)]. (טו) וינו (= צריך להוריד ו') עו – בגי' י"ב מילים, שנרתעו לאחוריהם (מכילתא). (יז) בעבור*. תחטאו*. (עם הכולל) יראתו על פניכם (917) – בגי' לבשת פנים (912) (= צריך להיות "לבושת"). (יח) אל הערפל – בגי' אל (ה) שכונה (שם). (כא) אבוא אליך – בגי' ל', כאשר ל' אנשים בבית הכנסת אז אבוא אליך וברכתך [מס' ברכות (ו:)]. (כג) תגלה*.

פרשת משפטים

(כא,כ) רחייב אדם לחקור הדין [מס' אבות (א,א)], הדין מצווה שיעשה פשרה טרם יעשה משפטים [מס' סנהדרין (ו:)] אם שניהם רוצים (שם). תשמע שניהם יחד מזכרים [שם (י:)] לא פני בדיב יהדר התנכר מהם (שם). מעלות – בגי' מתונים. ואלה המשפטים אשר – ס"ת מרה, ששם נצטוו על הדין [שם (נו:)]. ואלה המשפטים אשר תשים – ס"ת מרמה, כשלדין יבוא דין מרומה יחקור כדי להוציא לאמתו [מס' שבועות (ל:)]. אשר תשים לפניהם – בגי' דקדוקי התורה ודקדוקי סופרים [מדרש הגדול, ועל מס' מגילה (יט:)]. (ו) מרצע – בגי' ת', שה' גאלנו אחר ת' שנים משעבוד מצרים והוא הלך ונשתעבד אח"כ. ועבדו – בגי' לא הבן [מס' קידושין (כא:)]. ועבדו – הוא בא"ת ב"ש (עם הכולל) פושק"ף – בגי' (= צריך להיות "ולא הבן") לא הבן ולא הבת (שם) [= ויש מתרצים (עישור ביכורים) – "להבת" ועוד ד' תיבות וי"ג (יד אהרן) – "אבל לא הבן ולא הבת" עם הכולל חסר א' ולא דק ואולי "לא הבת גם לא הבן" (בית יעקב אש)]. (ז) כצאת*. (ח) בכגדו*. (יא) יצאה*. (עם הכולל) אין כסף – בגי' בסימנין [מכילתא, ועל מס' קידושין (ד:)]. (יג) (עם הכולל) לך מקום – בגי' לאלפים אמה, שהתחום קולטו [מס' מכות (יא:)]. (יד) יזיד*. על רעהו*. בערמה*. (יז) ומקלל*. אביו – בגי' זהו בסקילה (מכילתא). (יח) או באגרוף*. ונקה*. (כא) יקם*. כספו – בגי' כדין לבהמה, שצריך לתת לה מעת לעת לענין ריסוק איבריה [מס' חולין (נו:)]. (כב) וכי ינצו אנשים*. (כח) ולא יאכל – בגי' ולא הנאה [מס' ב"ק (מא:)]. (כט) נגח*. (ל) ופדיון*. (לד) לבעליו*. (לו) (עם הכולל) והמת יהיה לו – בגי' גם הבעלים מטפלין בנבילה [שם (י:)]. (ככ,א) במחירת*. (ב) וזרחה* (ד) ובער*. (ה) קצים*. (ז) אם לא ימצא הגנב – ר"ת אליה, שיהא מונח עד שיבוא אליה, כאשר אין עדות על גניבה מצד בעלי הדין [מס' ב"מ (לו:)]. אם לא ימצא הגנב – בגי' הוא עצמו גנב [מס' ב"ק (סג:)]. (ח) על חמור*. יאמר – בגי' זה מין הטענה [מס' ב"מ (ג:)]. (= יש להוסיף את התיבה הקודמת – "אבדה" ואז מקבלים יחד 824) אשר יאמר [= וי"א בצירוף י"א אותיות] כי הוא זה (812) – בגי' (= עם הכולל של ג' התיבות ואז זה שוה ל – 824) מודה במקצת טענה (821) (שם). (ט) וכל בהמה* (יז) מכשפה – אותיות המכשף, אחד איש ואחד אשה אלא שדיבר הכתוב בהווה [מס' סנהדרין (סו:)]. תחיה*. (יט) זבח*. (כב) תענה*. (כד) לא תשימון עליו נשך – בגי' אחד הלזה והמלוה אחד העדים והסופר ואחד הערב, (צריך להוסיף ה' – "העוברים") עוברים בהלאו [מס' ב"מ (עה:)]. (כו) אלהים – בגי' הוא דין [מס' סנהדרין (סו:)]. ונשיא (עם הכולל) – בגי' וכל שהוא, בעמך (מכילתא). (כג,ג) ודל*. בריבו*. (ד) תעה*. (ה) שונאך* רבץ*. (יא) ויתרם*. (טז) האסף*. (כב) וצרתיו*. (כה) וברך*. מימך*. והסרתיו*. (כו) אמלא – בגי' ע"ב, ימי שנותנו ע' שנה [תהלים (צ,י)] חוץ משנת הלידה והמיתה. (כד,ב) ונגשו*. יגשו*. (י) לבנת*. (יא) ויחזו*. (טז) וישכך*.

פרשת תרומה

(כה,ב) תרומה – מ' תורה, שהתורה שנתנה למ' יום, היא לאוכלי תרומה, "לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן, שנית לה לאוכלי תרומה" [מכלתא, בשלח (טז,ד)]. ויקחו לי – בגי' מ', היינו עין יפה אחד ממ' [מס' תרומות (ד,ג)]. מאת כל – בגי' נ', היינו, כינוני א' מנ' (שם), מאת כל – ר"ת בגי' ס', היינו עין רעה אחד מס' (שם). (עם הכולל) אל בני ישראל ויקחו לי תרומה – בגי' אך בני ישראל יהיו תורמין לא הגוים. (ח) ושכנתי – ושכן ת"י, רמז לשנות בית ראשון. (ט) מראה – בגי' גבריאל, אשר הראה למשה תבנית המשכן [על מס' מנחות (כט:)]. וכן תעשו*. ארון – אותיות אורן, של ישראל [שמו"ר (ג,א)] ואותיות נורא, שהיא אש אוכלת [לעיל (כד,יז)]. ובגי' נזר, שכתר תורה עולה על כל הכתרים. (יח) כרובים – בגי' מראה כבוד [במדבר"ר (ד,יג)]. (כב) ונועדתי*. שני כרובים – בגי' אברהם יצחק יעקב, שהיו שם כדי להזכיר זכות אבות. מלבין שני הכרובים – ר"ת משה. (כד) ועשית לו זר זהב – בגי' דוד, שיזכה לזר מלכים [מס' יומא (עב:)]. (לא) ועשית מנרת – ז' מנורה כתובים כנגד ז' רקיעים [מס' חגיגה (יב:)] וז' ארצות (פדר"א יח). (מ) וראה*. (כו,א) משזר (עם הכולל) – בגי' חוט כפול (צריך להיות "כפל") שמנה (ברייתא דמלאכת המשכן פ"ב). (ט) הששית*. (יג) בארץ*. (יד) תחש (עם הכולל) – בגי' שש גונים (תנחומא, תרומה ו'). (טו) (עם הכולל) למשכן עצי שטים עמדים – בגי' לכפר (על מעשה שטים (שם, שם, ט)). כ"ד פעמים שטים בפרשה, כנגד כ"ד אלף שנפלו בשטים. (ל) הראית*. (כו,ח) נבוב – בגי' ס', שעד ס' אומות יכולים להוסיף על המזבח [מס' זבחים (סב:)].

פרשת תצוה

(כו,כ) תצוה – בגי' נשים צוה, להדליק נרות בשבת. כתיב – ת"י ות"כ השנים של המקדשים. למאור להעלות – בגי' (עם הכולל) חצי לוג שמן לנר [מס' מנחות (לג:)]. נר תמיד – בגי' בשבת [תו"כ (כד,ז)]. (כח,א) הקרב*. (ג) חכמי לב אשר – בגי' יראת, מי שמלא ביראת ה' (ו) ושש משזר – בגי' שלשים שנים חוטים, כנגד התורה שמתחלת בביל"ת ומסיימת בלמ"ד. (ז) אל שני*. (י) ששה משמותם על – ר"ת שמע, שאמרו שמע ישראל [מס' פסחים (נו:)]. (יב) שמותם*. (כ) ישפה (עם הכולל) – בגי' בנימין בן יעקב, האבן של בנימין [ב"ר (עא,ה)]. (ל) (עם הכולל) חשן המשפט – בגי' מכפר הרהור הלב [על מס' ערכין (טז:)]. (עם הכולל) אורים תמים – בגי' אור ישראל [תלמוד ירושלמי, מס' יומא (ז,ג)]. את האורים ואת התומים – בגי' שם בן שבעים ושנים [זהר פקודי (לד)]. (לא) אפוד – בגי' מלאך, שהיה מלוכש כמלאך [שמו"ר (לח,ג)]. (לד) (חסר "פעמון") זהב ורמון פעמון זהב ורמון על – בגי' (עם כולל ג' התיבות) הם שבעים ושנים. (לה) ונשמע*. (לח) מצח*. (מב) ערוה*. (כט,א) לקח*. (ח) והלבשתם*. (ל,ד) בהמה*.

פרשת כי תשא

(ל,יב) תשא את ראש בני – הר"ת כמנין תר"ג, שכך היו האלפים, שש מאות אלף ושלושת אלפים [שמות (לח,כו)]. וכן בני ישראל – בגי' תר"ג. ונתנו – נקרא גם להפך, לומר שהנותן צדקה הכסף חוזר אליו כולו [שמו"ר (לו, ג) ועל מס' גיטין (ז:)]. (יג) זה יתנו כל העבר על – בגי' (עם הכולל) זה היה כמין מטבע של אש [תלמוד ירושלמי, מס' שקלים (א,ד)]. זה יתנו – כמנין ז"ה, פירוש י"ב שבטים יתנו, לפי מאן דאמר [תלמוד ירושלמי, מס' שקלים (א,ג)] ששכט לוי לא נמנה. עשרים – בגי' עשיר ודל – שהיו שוים. שקל – בגי' נפש, שבא לכפר על הנפש. (יד) מבך עשרים שנה – ס"ת המן, שבא להכריע שקלים של המן [מס' מגילה (יג:)]. שנה ומעלה – בגי' לעונשים [תלמוד ירושלמי, מס' ביכורים (ב,א)]. עשרים שנה ומעלה – ר"ת עשו, עליו נאמר "ואתן אדם תחתיד" [ישעיה (מג,ד), מס' ברכות (סב:)]. (טז) הכפרים*. (יח) לרצחה*. (לב) (= יש להוסיף "זה" ועם הכולל או "קודש" "קודש") קדש הוא קדש יהיה לכם – בגי' למלכות בית דוד [מס' כריתות (ה:)]. (לד) קח לך סמים – ס"ת חכם, חמרא וריחני פיקחין [מס' הוריות (יג:)]. זכה*. (לה) רוקח*. (לו) ורקחת – י"א מילים בפסוק כנגד י"א סמים שבקטרת [מס' כריתות (ו:)]. (לא,יג) אך*. (יד) את השבת*. (יח) ויתן אל – בגי' זה התלמוד [מס' ברכות (ה:)]. לחת – בא"ת ב"ש כסא, מלמד שנלקחו מכסא הכבוד (לקח טוב). (לב,א) בשש*. כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו – בגי' שהראה להם השטן מטתו של משה רבינו [מס' שבת (פט:)] (ה) מזבח לפניו – בגי' (עם הכולל) זהו חור, דדרשינן [מס' סנהדרין (ז:)] מזבח לפניו. (ו) ויעלו עולות – בגי' בכורות, שהבכורות העלו עולות לפניו [במדבר"ר (ד,ח)]. (י) הניחה*. ואכלם*. (יא) ויחל*. (יד) הרעה – בשביל ה' דברים שעשו.

(ה) מזבח לפניו – בגי' זהו חור, דדרשינן [מס' סנהדרין (ז.ז)] מזב(ו)ח לפניו. (ו) ויעלו עולות – בגי' בכורות, שהבכורות העלו עולות לפניו [במדבר"ר (ד,ח)]. (י) הניחה*. ואכלם*. (יא) ויחל*. (יד) הרעה – בשביל ה' דברים שעשו [במדרש הגדול, להלן (כה)] אכלו ושתי (פס' ו'), ויקומו לצחק (שם) וישתחוו (פס' ח') ויזבחו (שם) ומחולות (פס' יט).

(יח) קול ענות אנכי שומע – בגי' שנהרג חור [מס' סנהדרין (ז.ז)] ועבדו עבודה זרה [שמו"ר (מא,א)]. ענות*. (כב) ברע – אותיות ערב (לקח טוב ר"פ ויקהל) שערב רב גרמו להם לעשותו (תנחומא, תשא כא). (כה) פרע*. (ל) אכפרה*. (לד) הנה מלאכי ילך לפניך. מלאכי – בגי' ק"א. ילך – בגי' הלכה, שאינו דומה שונה פרקו מאה פעמים למאה ואחד, שעל ידי כך ילך ההלכה לפניו. ילך – בגי' הלכה. גם הנה – בגי' הלכה. גם ישקני מנשיקות **פיהו** [שה"ש (א,ב)] עולה מאה ואחד. מלאכי – אותיות מיכאל (זהר חדש יג) שהוא מלאכי המיוחד לי. (לג,א) העלית*. (ד) עדיו*. (ה) הורד*. (יא) (עם הכולל) ידבר איש אל רעהו – בגי' שהוא מסביר לו פנים [מס' ברכות (סג:)]. (יט) ויאמר אני (= "אני" מיותר) אעביר כל טובי על פניך וקראתי בשם ה' לפניך [= י"א לצרף מנין י"א התיבות] – בגי' (עם הכולל) שהקדוש ברוך הוא נתעטף כשליח צבור [= ואתם י"א מצרפים בגי' את כ"ח האותיות (עישור ביכורים)] [מס' ר"ה (יז:)]. (לד,כז) פי הדברים האלה כרתי אתך ברית – ס"ת בגימטריא התלמוד.

פרשת ויקהל

(לה,א) ויקהל – ולעיל כתיב "כי קרן עור פניו" וסמוך ליה פרשת שבת, לומר שאינו דומה קירון פנים של שבת לשאר הימים [ב"ר (יא,ב)]. (ב) ששת – בגי' ארבעים חסר אחת. (ג-ד) **השבת ויאמר** – ר"ת וס"ת תורה, שעיקר לימוד התורה בשבת כשפנוי מעסקיו (תנודא"ר א). (ה) לבו יביאה – בגי' לב הוא והיא. (כב) ויבאו האנשים על הנשים כל נדיב לב הביאו – בגי' (עם הכולל) אז איש ואשתו באים יחד. (כה) וכל אשה*. (כו) וכל הנשים*. אתנה*. (כז) והנשאם*. (לד) ולהורות*. (לו,ו) איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש – בגי' (עם הכולל) וזהו אל יוציאו המשא מרשות היחיד לרשות הרבים [שמו"ר (מח,ה)]. ויכלא*. (ז) והמלאכה*. דים*. הותר*. (ח) בעשי*.

פרשת פקודי

(לח,כב) ובצלאל בן אורי בן חור*. (לט,ג) וקצין*. (י) אדם פטדה*. (לב) ותכל כל עבדת משכן – בגי' בעשרים וחמשה בכסלו נגמר (פסיקתא פרק ו'). (מ) עמודיה*. (מטו) משחתם*. (יז) הוקם*. (כא) ויסך*. כאשר צוה ה' את משה – כתוב על כל דבר. הרבה להזכירו מדה כנגד מדה על שאמר משה "מחני נא" [לעיל (לב,לב)]. והם י"ח פעמים "כאשר צוה ה' את משה" ו"כל אשר צוה ה' את משה". וכנגדם תקנו י"ח ברכות תפלה. ואחד "כאשר צוה ה' (את משה) כן עשו" ותקנו כנגדו ברכת המינים ויש בהם קי"ג מילים. וכן בסופי הברכות, כגון "ברוך...מגן אברהם" וכו' קי"ג מילים. וקי"ג פעמים הוזכר כאן בחומש "לב", שצריכים כוונת הלב [מס' תענית (ב.ב)]. (לג) ולמזבח*.

ויקרא

פרשת ויקרא

(א,א) ויקרא אל משה – ר"ת אמו, "בעטרה שעטרה לו אמו" [מס' תענית (כו:)]. ה' אל"ף בפסוק כנגד ה' חומשי תורה. ויש בו ט' מילים, וכן בפסוק "אנכי ה' אלהיך" [שמות (כ,ב)] יש ט' מילים, שכל הלומד תורה כאילו הקריב כל הקרבנות [מס' מנחות (קי.)]. וכן ט' מילים בפסוק זאת התורה לעולה [להלן (ז,לו)] [מדרש סדר ארקים]. (ה) בן בקר – בגי' שני"ד, שצריך להיות בן שנה, אשר יש בה שני"ד ימים [על מס' ר"ה (י.)]. (ב,ג) תמלח – הוזכר ג' פעמים בפסוק, כי המלח נתון בג' מקומות, בלשכת המלח ועל הכבש ועל המזבח [מס' מנחות (כא:)]. תקריב מלח (עם הכולל) – בגי' זה יביא מלח משל ציבור (שם). (ג,ז) אם כשב – הוא יותר גדול כדכ' [בראשית (ל,מ)] והכשבים הפריד יעקב. כשב – בא"ת ב"ש לכש. על שם "לכשו כרים הצאן" [תהלים (סה,יד)]. (ד,יג) שגו*. מעיני*. (יד) ונודעה*. והביאו*. (כז) בעשתה – בגי' (עם הכולל) אם כולה ולא במקצתה [מס' שבת (צב:)]. ולא הוטר*. (ה,כד) לאשר*.

פרשת צו

(ו,ג) מדו*. ושמו – בגי' ונבלע במקומו [על מס' יומא (כא.) תד"ה נבלעין]. (ד) אחרים הוציא (עם הכולל) – בגי' הכהנים בעלי מומים), שבעל מום כשר להוציא את הדשן [שם (כג.)]. (ה) והאש*. (ט) בחצר – בגי' (עם הכולל) זו העזרה [על מס' זבחים (נו.)]. (י) תאפה חמץ חלקם – ס"ת מצה, שלא תאפה אלא מצה [על מס' מנחות (נה.)]. (יג) זה קרבן אהרן ובניו – בגי' זהו מחצה לאהרן ומחצה לבניו [מס' יומא (יז.)]. עשירית – בגי' עשרון שלם, שהיה מביא עשרון שלם ומוציאו ומביא מחצה בבקר ומחצה בערב. מחציתה – בגי' מחצה משלם [מס' מנחות (נ:)]. (יד) מורבכת (תביאנה) – בגי' רתחין, שחולטין אותה ברותחין כל צרכי (תו"כ) [= וב"ד אהרן" כתב "מורבכת" עם ו' אותיות – בגי' "רותחין"]. (זא) האשם – ה' פעמים כתיב אשם, כנגד ה' אשמים ודאים. (ל) להניף אתו – בגי' מוליך ומביא ומעלה ומוריד [מס' מנחות (סא.)].

פרשת שמייני

(ט,א) השמיני קרא משה – בגי' היה ביום ראש חדש ניסן (תו"כ). (ב) עגל בן בקר – בגי' (עם הכולל) לכפר חטא העגל (תו"כ). (כב) וישא אהרן את ידיו – בגי' זכה במתנת כהנה (תו"כ). (י,ב) (עם הכולל) ותצא אש מלפני ה' (= ה' מיותר) – בגי' יצאה מקדש הקדשים [מס' סנהדרין (נב.)]. ותאכל – בגי' זה שני חוטיך. כמין שני חוטיך של אש שנכנסו בחוטמיהם (שם). ותאכל אותם – בגי' זה הנפש (שם). (ה) וישאום*. תפרעו*. (ט) אתה ובניך – בגי' יצאו החללים ובעלי מומין (תו"כ). (י) החול*. (יא) ולהורות (= צריך להיות "להורות" או "ולהורת") – אותיות ולתורה. אליהם (צריך להיות "אלהם" עם הכולל) – בגי' זה ההלכה. (עם הכולל) [= ואולי "זהו ההלכה" עם ב' התיבות (עיסור ביכורים)] ביד משה – בגי' היא המקרא (תו"כ). (יא,ב) אשר תאכלו – בגי' (עם הכולל) חיה אכול ושאינה חיה לא תאכל [מס' חולין (מב.)]. (טו) עורב למינו – בגי' זרזר [מס' חולין (סב.)]. (כט) השרץ – בגי' כשעורה (= צריך להיות "כשערה", אלא א"כ גורסים "השורץ"), ששיעורו כשערה [שם (קכו:)]. (לז) אשר יזרע טהור – בגי' טמאין שזרען טהורין (= צריך להיות "טהורין" ועם הכולל) [= בדפו"י הובא "זרע זרוע אשר יזרע טהור הוא – בגי' זרעים שזרען טהורות" (תו"כ). (לט) (עם הכולל) הנגע בבבלתה יטמא – בגי' זה הנוגע אפילו כעדשה [על מס' נדה (מב:) וצ"ע]. (מז) (עם הכולל) ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל – בגי' זה שמנה עשר טריפות [שם (מב.)].

פרשת תזריע

(יב,א) תזריע וילדה – בגי' (עם הכולל) צורת אדם [מס' נדה (כא.)]. זכר – בגי' ברכה [שם (לא:)]. (ג) וביום השמיני ימול בשר – בגי' שכל היום יהיה כשר למול [= בתוספת חמש התיבות] [מס' פסחים (ד.)]. (יב,ד) ושלשים – בגי' כלם סמוכים ולא מפוררים. (ז) וטהרה ממקור דמיה (670) [= עם הכולל ועם ג' התיבות, או "ממקור" – בגי' חמשה מיני דמים טמאים ביה (= לפי הנירסא של "ממקור", אזי צריך להיות "כה") (674) [מס' נדה (ט.)]. ממקור*. דמיה*. (יג,ט) באדם*. (י) לבן – בגי' עזה [מס' שבועות (ו.)]. (יב) פרח תפרח*. (ל) הזקן*. (לו) לא יבקר*. (מד) טמא*. נגעו*. (מה) וראשו*. (נד) וכבסו (עם הכולל) – בגי' כל אדם, הציווי ככהן והכיבוס בכל אדם (תו"כ). (נט) נגע צרעת – הוזכר ל' פעמים בכי תזריע ובפרשת זאת תהיה, שעל ידי ל' דברים נגעים באים [ויק"ר (יז,ג)].

פרשת מצורע

(יד, לה) נראה לי*. (לו) ואחר כן*. (טו, ג) (עם הכולל) החתים בשרו מזובו – בגי' זה ככחתימת פי האמה [מס' נדה (מג:)]. (ד) ישכב עליו – בגי' (עם הכולל) זה מיוחד לשכיבה [מס' שבת (נט:)]. (עם הכולל) וכל הכלי – בגי' אבל לא האבן (תו"כ). (יא) שטף*. (רחץ במים – בגי' (עם הכולל) ובארבעים סאה [מס' עירובין (יד:)]. במים – במי מ', פירוש מ' סאה. (יב) יגע (עם הכולל) – בגי' הסיט, איזהו מגע מקצתו שהוא בכלו זהו הסיטו (תו"כ). (יד) (עם הכולל) ובא לפני ה' אל פתח – בגי' הנה מלמד שהזב הוא טובל מבעוד יום [מס' יומא (ו:)]. (טז) (עם הכולל) תצא ממנו – בגי' זה זרע יורה כחץ [מס' נדה (מג:)]. (עם הכולל) כי תצא ממנו – בגי' זרע לח לא יבש [שם (נד:)]. (עם הכולל) ורחץ במים את כל בשרו – בגי' ולא יהא בו חציצה בכשרו ושערו [מס' עירובין (ד:)]. (יט) (עם הכולל) דם יהיה זובה בבשרה – בגי' הן דם נדה מטמא לח ויבש [מס' נדה (נד:)]. תהיה בנדתה (= צריך להיות "בנידתה") – בגי' עד שהיא תבוא במים [מס' שבת (סד:)]. (כו) כטומאת*. (לג) ולאיש*.

פרשת אחרי מות

(טז, ב) אראה*. (ג) בזאת – בגי' ת"י, כבית המקדש הראשון [ויק"ר (כא, ט)]. בפר בן בקר*. (ד) ולבשם – אותיות בלו שם, שטעונין גניזה [תלמוד ירושלמי, מס' יומא (ז, ג)]. (ו) וכפר – בגי' זה בוידוי דברים, שמתודה על פרו [מס' יומא (לו:)]. (ח) וגורל*. (יב) ומלא חפניו*. סמים דקה – בגי' (עם הכולל) דקה מדקה [מס' יומא (מה:)]. דקה*. (יד) (טז) השכן אתם בתוך – בגי' אף על פי שהם היו טמאים השכינה ביניהם [מס' יומא (נו:)]. (כג) והניחם – אותיות וי"ח מנה, בבוקר היה לבוש בגדים של י"ח מנה [שם (לד:)]. (כט) וכל מלאכה לא תעשו*. (יז, ה) והביאם*. (יח, יח) (עם הכולל) עליה בחייה – בגי' זה אף יבום [מס' יבמות (ג:)]. (יט) ואל אשה*.

פרשת קדושים

(יט, ט) ובקצרכם – קרי ביה ובקציר כם, שצריך להניח א' מס' שהוא שיעור פאה [מס' פאה (א, ב)]. (עם הכולל) פאת שדך – בגי' הפאה הוא אחד מששים. (יט, כ) והפדה לא נפדתה – בגי' יהיה בכסף ובשוה כסף (תו"כ). (כג) כל עץ מאכל – בגי' (עם הכולל) זהו בפלפלין [מס' סוכה (לה:)]. (כז) לא תקיפו – בגי' אחד המקיף ואחד הנקף חייבים הם [מס' מכות (כ:)]. ולא תשחית – בגי' זהו תער ולא מספרים [שם (כא:)]. (כח) קעקע – בגי' שם, שכותב שם טומאה (שם). (לה) במדה*, (כג) ואני אתן*. (יח) דוה*. מקורה*. הערה*. דמיה – קרי ביה דמי ה', שה' דמים מטמאים אשה [מס' נדה (יט:)].

פרשת אמור

(כא, א) אל הכהנים – בגי' זה לא חללים (תו"כ). (עם הכולל) בני אהרן – בגי' זהו גם בעל מומין (שם). ואמרת – בגי' (עם הכולל) לדורות [ויק"ר (כו, ו)]. ואמרת – אותיות **אמרות** טהורות (תנחומא א). לנפש לא – בגי' בדם המת (תו"כ). (ט) יוצק*. ללבש*. (יג) והוא אשה – והוא עולה י"ח, שכן י"ח לחופה [מס' אבות (ה, כא)]. (כב, י) תושב כהן ושכיר – בגי' (עם הכולל) קנוי קנין עולם קנוי קנין שנים (= צריך להיות "קניין" "קניין" או אולי "זה הקנוי קנין עולם וקנוי קנין שנים") [מס' קידושין (ד:)]. (יא) וכהן*. בלחמו*. (טז) והשיאו*. באכלם*. (כח) ושור*. אותו ואת בנו*. (לב) (עם הכולל) ונקדשתי בתוך בני ישראל – בגי' זהו אין אומרים קדושה בפחות מעשרה [מס' ברכות (כא:)]. (כג, ג) מקרא קדש – בגי' משתה (תו"כ). (עם הכולל) מקרא קדש – בגי' במאכל בכסות נקיה (שם). (י) קצירה*. (יד) ולחם*. (יח) על הלחם*. (כד) זכרון*. (מ) (עם הכולל) פרי עץ הדר – בגי' אתרוגים [מס' סוכה (לה)]. ועל ת"א. לולב – בגי' חיים, לכך יבש פסול [תלמוד ירושלמי, מס' סוכה (ג, א)], עץ חיים [משלי (ג, יח)], היינו לולב שעולה כמנין חיים. (כד, ה) ואפית אותה – בגי' (עם הכולל) כמין (= צריך להיות "תבה" שלא כדפו"י) תיבה פרוצה [מס' מנחות (צד:)]. ובגי' ספינה (= צריך להיות עם ב' תיבות או "בספינה") רקדת (שם). (י) וינצו*. (יא) ויקב*. ויקלל*. (יב) ויניחהו*.

פרשת בהר

(כה,ה) ענבי*. (ט) תעבירו **שופר בכל** – ר"ת שבת, שדוקא תקיעת יובל הנעשה בבית דין דוחה שבת [ע"י מס' ר"ה (ל.)]. (י) דרור – כמנין ת"י, רמז כמנין דרור שנים היו דרורים בארץ משנבנה בית המקדש [מס' יומא (ט):]. (יא) ספחיה*. נזריה*. (יד) קנה*. (יז) איש את עמיתו ויראת – ס"ת שתות, שהאונאה היא עד שתות [מס' ב"מ (מט):]. (יט) וישבתם ל**בטח** – בטח בא"ת ב"ש הוא שני"ס, כמנין ימי בית ראשון שישבו בטח. (כח) מצאה*. (לד) ושדה*. (מ) כשכיר*. (מה) הולידו*. (מו) והתנחלתם*. (נא) רבות בשנים – בג"י יוצא בגירעון כסף [מס' קידושין (יד):]. (נב) שניו*.

פרשת בחקתי

(כו,ג) אם בחקתי תלכו – בג"י עמלים דברי תורה (תו"כ). **אם בחקתי תלכו** – ר"ת אבת, שתלכו בדרכי אבות. ועשייתם **אתם** – אותיות אמת. י' פסוקים ראשונים בפרשה, כנגד י' ברכות שב"יתן לך" וכנגד י' דברות. (ה) לשובע* (עם הכולל) – בג"י אפילו אוכל קימעה (תו"כ). (ו) שלום – אותיות לשמו, ששמו שלום [מס' שבת (י):]. והשבתי חיה רעה – בג"י אלו ארבע מלכויות בכל מדי יון אדום [ע"י שו"ט תהלים קכ]. (ח) ורדפו מכם חמשה – בג"י חלשים שבכם (תו"כ). רבבה*. (ט) **ופניתי** (אליכם) ופניתי ת"י, שת"י שנות בית המקדש הראשון היו **פני** שם – "והיו עיני ולבי שם כל הימים" [מ"א (ט,ג)]. ולאחר שגלו "אנה פנה דודך" [שה"ש (ו,א)]. (י) ונתתי משכני – משכני, כמנין שנות בית שני [מס' יומא (ט):]. (יז) וראוהו*. (יח) ואתם **עד** אלה – ס"ת מדה, שאמדוד לכם מדה כנגד מדה [מס' סוטה (ח):]. (יט) את גאון – בג"י זה המקדש (תו"כ). את גאון עזכם – בג"י זה ירושלם. (כא) כחטאתיכם – בג"י (עם הכולל) בין בשוגג ובין במזיד. (כה) נקם*. (לג) ואתכם אזרה – זי"ן עקומה, שנתתי לכם ארץ ז' עממין, כדי לקיים התורה "חצבה עמודיה שבעה" [משלי (ט,א)] ואתה "שבעה תועבות בלבכם" [משלי (כו,כה)], לכן אתכם אזרה. (לג) והריקותי*. (טז) ורדף*. (מג) והארץ תעזב מהם – זי"ן עקומה, שזי"ן שנים נתקיים בארץ גפרית ומלח [מס' יומא (נד):]. מתחלת התוכחה עד "געלה נפשם" ש"ן תיבות, כנגד ש"ן שנים שחטאו כי השבטים. (כו,ג) כפ' ערכין יש סוגי שקלים נ', ל', כ', י', ה', ג', ו' שקלים בין זכר ונקבה שהם סך קמ"ג שקלים לכפר על מ"ה קללות בתו"כ (מדרש תדשא) וצ"ח קללות שבמשנה התורה [מס' סופרים (ב,ו)], שהם סך קמ"ג ולכן סמך ערכין לקללות. (כט) יחרם*.

במדבר

פרשת במדבר

(א,ד) ואתכם*. (מב) **בני** נפתלי – בשאר השבטים נכתב **לבני**, כי בשבט נפתלי היו בנות יותר מבנים ולכן ברכתו בלשון נקבה **אילה שלוחה הנותן** [בראשית (מט,כא)] – ר"ת אשה (מדרש הגדול). (ו) הפקד*.

(ב,ב) מנגד סביב לאהל – בג"י לאלפים אמה (תנחומא במדבר ט). (יח) דגל מחנה אפרים – הפסוק מתחיל בד' ומסיים בד', כי יעקב הקדים בד' מקומות את אפרים לפני מנשה [בראשית (מח, ה, יד,כ)] וכנגדו בד' מקומות קודם אפרים למנשה בדגלים, בנושיאים, בקרבנות ובשבטים. (לא) לאחרונה*. (לג) והלויים לא **התפקדו** – יש תגין על הה"א, לומר כי בה' מקומות שנמנו ישראל לא התפקדו בתוכם. (לח) משה ואהרן – יש פסק ביניהם, כי משה במקום אחד ואהרן ובניו במקום אחד לבד [מס' תמיד (כו):]. (ד,יט) ודיו*.

פרשת נשא

(הג, ו) ולא יטמאו*. (יז) בקרקע*. (יח) המאררים – עולה ב' פעמים רמ"ח, לומר שבדקין המים את רמ"ח איבריה ואיבריו [תלמוד ירושלמי, מס' סוטה (ה,א)]. לכן כתוב "מנחת קנאות הוא" וקוראים "היא". (כג) ומחה*. (כד) והשקה*. (לא) את עונה*. (ו,ב) יפלא*. (ו) ל' פעמים כתוב נדר ונזירות בפרשה, כי סתם נזירות ל' יום [מס' נזיר (ה)].

(כד) יברכך י-ה-ו-ה וישמרך – הג' של ר"ת כ"ו כנגד שם של ד' אותיות והג' של ס"ת מ"ה כנגד שם ה' של מ"ה מילים. (עם הכולל) יברכך י-ה-ו-ה – בג' בנכסים ובגוף (ספרי). יאר – להפך ראי, שהיה יצחק עולת ראיה, ויש בו ה' מילים ששמר ה' חומשי תורה ויש בפסוק כ' אותיות, כיצחק שהיה אחר כל דורות [מס' אבות, (ה,ב)]. (כו) שלום – בג' עשו, כי יש להקדים שלום גם לגוי [מס' אבות (ד,טו)]. (כז) ואני אברכם – בג' אסכימה עלי ידיכם [מס' חולין (מט.)]. הם נשיאי המטות הם – ס"ת להיפך מתים וכן הפקדים ויביאו את קרבנם – ס"ת מותם, על שם ותבער במ אש ה' ותאכל בקצה המחנה [להלן (יא,א)] בקצינים שבהם (ספרי). (יג) שבעים שקל – בג' שבעים נפש, בשביל שבעים שירדו למצרים. (טו) (עם הכולל) פר איל כבש – בג' אברהם יצחק ויעקב. (יח) ביום השני הקריב – בג' נתן להם עצה. (פט) מבין שני הכרובים – ר"ת משה, כי הוא חשוב ככרוב (מלאך) של מעלה.

פרשת בהעלותך

(ח,ב) בהעלתך את – בג' עשה בה מעלות (ספרי). (עם הכולל) פני המנורה יאירו – בג' וכי אני [אני] מיותרת או "וכי לאור אני צריך" (ע"פ כת"י) לאורך אני צריך [מס' שבת (כב:), מס' מנחות (פו:)]. (ד) וזה מעשה המנורה – "וזה" בג' י"ח, שהוא גובהה של המנורה י"ח טפחים [מס' מנחות (כח:)]. כמראה – בג' כגבריא, שהראה למשה דמות המנורה [שם] (כט.). כן עשה – כן עשה נרות עשה שלמה בל' מנורות [דה"י ב' (ד,ז)]. עשה – בג' שלמה. מנורה הוזכרה ד' פעמים, שהיא כשרה מד' מינים [שם] (כח:)]. ורמז לד' מנורות בשמחת בית השואבה [מס' סוכה (נא.)]. נתנים נתנים המה לי – בג' שאלה לא עשו עגל של זהב [במדבר"ר (טו,יב)]. (יט) לכפר*. (כה) ומבן*. (טו) אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם – בג' אילו שהיו נשאי ארונו של יוסף [מס' סוכה (כה:)]. (עם הכולל) אשר היו טמאים – בג' זה למת מצוה (שם). (י) או בדרך רחוקה. רחוק – בג' זה מאיסקופה [מס' פסחים (צג.)]. (יג) ובדרך*. וחדל*. ונכרתה הנפש ההיא – ס"ת אשה, שגם אשה בכלל העונשין [שם] (צא.)]. (טו) הקים את המשכן – ז' פעמים כתוב משכן כנגד ז' משכנות. ובערב*. (יז) העלות*. ובמקום*. (י,י) שמחתכם – בג' גם ביום השבת (ספרי). (כה) מאסף*. (כח) ויסעו*. (לב) והטבנו, טוב, הטוב, ייטיב והטבנו – בג' ביריחו, ששם היו צאצאי יתרו. (לד) בנסעם*. (לה) ב' סיבות לנוני"ם הפוכים. בנסע – בג' יעקב, שדמותו חקוקה בכסא הכבוד [ב"ר (סח,יב)] נוסע עמהם. (יא,ב) בקצה המחנה – בג' הקצינים (ספרי). (ח) טעמו*. (טז) (עם הכולל) עמד – בג' יהו דומין [במדבר"ר (טו,כג)]. (כ) לזרא – בג' לחלי מעים [מכילתא, בשלח (טז,יג)]. (כה) כנח*. (כו) ותנח*. (כז) מלשה תנוח נפשו בגן אלהים [=או "בגן עדן אב"ל"] יהושע מלכניס – נותריקון מתנבאים. (לא) ויגזו*. (לד) המתאוים*. (יב,א) (עם הכולל) הכשית – בג' יפת מראה (ספרי). (ג) ענו – בג' בעדן, שנוחל גן עדן [ע"ל מס' סנהדרין (פח:)]. (ו) במראה*. (יג) רפא*.

פרשת שלח

שלח לך אנשים (יג,ב) – ס"ת חכם, שיהיו אנשים חכמים וצדיקים [במדבר"ר (טז,ה)]. וישלח אותם משה – ס"ת חמה, שאמר להם הכניסו חמה לעיר, שלעולם יכנס אדם בכי טוב ויצא בכי טוב [מס' תענית (י:)]. ראשי בני ישראל המה – המה – בג' נ', שהיו שרי חמשים. (י) סודי*. (טז) אלה שמות האנשים – בג' (עם הכולל) שמותיהם מכווערים [במדבר"ר (טז,י)]. (יז) את ההר – בג' תורה, שתעמוד להם זכות התורה. (כ) השמנה*. (כא) לבא חמת. (כב) ויעלו בנגב ויבאו – ס"ת בהיפוך אבות, שנושתטח על קברי אבות [מס' סוטה (לד:)]. (לג) ונהי*. וכן היינו בעיניהם – בג' וזהו קן נמלים. וכ"ן גם נותריקו"ן וכמו נמלים, כדברי רש"י כאן "שמענו אומרים זה לזה נמלים יש בכרם כאנשים" [מס' סוטה (לה:)]. כחגבים*. (יד,ג) לנפלי*. (ד) איש אל אחיו נתנה ראש ונשובה מצרימה – ר"ת בג' עבודה זרה. (ט) לחמנו*. (יד) עין בעין*. (טז) מבלתי*. (יט) כגודל*. (כד) יורשנה*. (לה) (יהושע בן נון וכלב) חיו – בא"ת כ"ש סמ"ף – בג' בחלקם, שחיו בחלקם. [מס' ב"ב (ק"ח:)]. (מ) ועלינו*. (מד) ויעפילו – בג' צלפחד [מס' שבת (צז.)]. (טו,לא) (כולל שתי התיבות) הכרת תכרת – בג' שדברה (= "דיברה") התורה בלשון (= "בילשון") בני האדם [= "כלשון בני האדם" (גי' מצרף לכסף) או "שדברי התורה כלשון בני אדם" (עיסור ביכורים) ובדפו"י – "לשון בני אדם" [מס' סנהדרין (צ.)]. (לב) כל

מצות י-ה-ו-ה בגי' תרי"ב, שאנכי ולא יהיה מפי הגבורה שמענום [מס' מכות (כד.)]. [לח] ציצית – בא"ת ב"ש כסאי (= היינו, ציצית בא"ת ב"ש הוא המהמ"א, השוה בגי' כסאי) ובגי' צדקות ובגי' נשרים, שהמקיימו רואה פני שכינה [מס' מנחות (מג.)], כי כתוב [תהלים (יז,טו)] ואני בצדק אחזה פניך וזוכה ל"ואשא אתכם על כנפי נשרים" [שמות (יט,ד)]. [לט] (עם הכולל) וראיתם – בגי' ציצית ביום [מס' מנחות (מג.)].

פרשת קרח

(טז,א) ויקח קרח – בגי' זה במקח רע [מס' סנהדרין (קט.)]. עשר שמור לבעליו לרעתו [קהלת (ה,יב)] – בגי' לעשרו של קרח לרעתו היה [מס' סנהדרין (קי.)]. (ב) ויקומו – בגי' לחלק. (ד) וישמע משה – בגי' מכאן כי חשדוהו באשה [שם (קי.)]. (י) ובקשתם*. (יד) העיני*. (טו) אל תפן*. (כא) כרגע*. (כו) תספו*. (כט) ימתון*. ופקדת*. (ל) בריאה*. (לא) ותבקע*. (לב) האדם אשר לקרח – ס"ת חרם, שעשאן חרם על שנתחברו לקרח. (לג) ויאבדו*. (יז,ג) החטאים*. (כ) יפרח*. (כג) שקדים – בגי' חשמונים, שהם מזרע אהרן ותתקיים הכהונה בידם. (כח) האם*. (יח,ד) ונלוו*. (ח) מקדש הקדשים מן – ס"ת שמן, היינו, לרבות לוג שמן של מצורע [מס' זבחים (מד.)]. (טו) אך פדה תפדה*. (יט) תרומת*.

פרשת חקת

(יט,ב) פרה אדמה – בגי' (עם הכולל) על עון העגל [תנחומא חקת ח]. (ט) ואסף*. (טו) פתוח*. (יז) אל כלי*. (כא) במי*. (כ,א) פרה אדומה – בגי' (עם הכולל) מכפר. (ותמת) שם (מרים ותקבר). שם – בגי' מכפר. שם – בגי' איסור הנאה (כולל מספר התיבות [מס' ע"ז (כט.)]. (ג) וירב*. (י) פני הסלע: (עם הכולל) פני – בגי' כפולה, שהיו כל ישראל אל פני הסלע פנים אל פנים (תנחומא חקת ט). המן*. (יב) לכן – בגי' מדה במדה. (כה) והעל*. (כו) והלכתם*. (כח) וימת אהרן שם – בגי' (עם הכולל) מלמד כי מת בנושיקה [מס' ב"ב (יז.)]. (כט) ויראו – בגי' (עם הכולל) בעננים [מס' תענית (ט.)]. (כא,ד) ותקצר*. (ה) קלקל – בגי' זה רמ"ח, שנבלע ברמ"ח אברים [מס' יומא (עה.)]. (יד) את והב בסופה*. (טו) ואשד הנחלים – ס"ת דם, שירד מהרוגים בנחל [מס' ברכות (נד.)]. [לשבת*]. (טו) ונשען*. (יז) ענו לה*. (כז) (עם הכולל) על כן יאמרו המושלים – בגי' אלה המה המושלים ביצרם [מס' ב"ב (עח.)].

פרשת בלק

(כב,ב) וירא – בגי' נקדה החמה, מצינו לראיה לשון הבנה, כמו כי שומע יוסף [בראשית (מב,כג)] וכן לשון שמיעה כמו כל העם רואים [שמות (כט,ו)], (פס"ו). ויגר*. (ד) ילחכו*. (ה) אל בלעם בן בעור פתורה – בגי' זהו פותר חלומות [במדבר"ר (ז,ז)]. (ו) תאר*. ואשר תאר יואר – בגי' שקללת (= צ"ל "שקיללת") את מואב (= צ"ל "המואב") [= או "שקיללת" בתוספת מנין י"א אותיות (עישור ביכורים) או "קללת את מואב תוצלה סיחון" (יוסף דעת) (שם)]. (יג) מאן*. (כג) וחט*. (ל) רכבת עלי – בגי' רבעתני [מס' סנהדרין (קה.)]. (כג,ג) יראני*. וילך שפי – בגי' חיגר ברגל [מס' סנהדרין (קה.)]. (ד) ערכתי*. (ה) בפי – בגי' (עם הכולל) מלאך ובגי' הזמם, שמלאך נתן זמם לתוך פיו להחזירו אל בלק (שם). (ז) מן ארם – בגי' אשל, שבאים בזכותו של אברהם שנטע אשל בכאר שבע להכנסת אורחים. ינחני* – בגי' לגהנם (שם). (ט) כי מראש – בגי' על הר המוריה (שם). מראש צורים – בגי' [= בחלק מכת"י אין גימטריא] מזכות האבות. ומגבעות (= צ"ל "מגבעת") – בגי' הן האמהות [עם מספר התיבות ועם הכולל או "מגבעות" עם מספר האותיות או ומגבעות – גי' והן האמהות]. [במדבר"ר (כ,ט)]. לבדד*. לבדד ישכן – בגי' ת"כ, כימי בית המקדש השני. ובגי' בימי משיח (יל"ש, ח"א, רמז תשס"ח). (י) (עם הכולל) עפר – בגי' ערלה כחול, שנותנים ערלה כחול (פדר"א כג). תמות*. ישרים – בגי' אבות העולם. ס"ת של שמות האבות אברהם יצחק יעקב – בגי' בלעם. (יג) וכלו*. (כג) לא הביט און ביעקב – שאין אותיות ח"ט בשמות השבטים [תלמוד ירושלמי, מס' יומא פ"ז]. (כד,ו) כאהלים נטע ה' – ע' של נטע עקומה, כי בעולם הזה אין לישראל נטיעה קיימת אלא רק לעתיד לבוא. (ז) יזל מים – בגי' יגדל מלך, שאין מושחין המלכים אלא על הנהר [מס' הוריות (יב.)]. (יא) מנעד*. (יז) ומחץ פאתי מואב וקרקר – קרקר בא"ת ב"ש דג דג – בגי' דוד. (יט) וירד מיעקב*. (כ) (עם הכולל) ראשית גוים – בגי' שנלחם בישראל. (כא) מושבך*. (כב) עד מה*. (כה,ג) לבעל פעור. בעל – בגי' צואה [מס' סנהדרין (ס:)]. [בגי' (עם הכולל) ההבל ויהבלו [ירמיה (ב,ה)]. (ז) ויקח רמח – אותיות חרם, שעשאן חרם [פדר"א מז].

פרשת פנחס

(כה,יא) השיב את חמתי מעל – בגי' (עם הכולל) זהו את המלאך של אף ושל חמה [עי' תלמוד ירושלמי, מס' תענית (ב,א)]. (יב) לכן – בגי' מדה במדה. (כו,ו) לכרמי*. (י) לנס*. (כז,ז) דוברות*. (יא) נחלתו לשארו – אותיות נחלת שארו לו, ואין שארו אלא אשתו, [= עי' מחלוקת על כך במס' כתובות (מז:)], היינו, מה שאמרו חז"ל [מס' ב"ב (קיא:)] גורעין ומוסיפין ודורשין. פירוש גורעין הו' מנחלתו ומוסיפין אותה על הל' של שארו, הרי נשאר לו, והוא מה שאמרו חז"ל במס' כתובות (מו.) שהבעל יורש את אשתו. (יג) נאסף אהרן אחיך – בגי' (עם הכולל) זהו בנושיקה [מס' ב"ב (יז:)]. (יז) ואשר יבוא*. (כח,א) משה לאמר צו את – ס"ת תורה, שהעוסק בתורה כאילו מקריב קרבן [מס' מנחות (קי.)]. (ג) תמימים שנים ליום – ר"ת תש"ל, כסכום התמידין הקרבים לשנה.

פרשת מטות

(ל,ג) נדרים – בגי' רוצה, שהנודר חשוב כרוצה אם אינו משלם, דבעוון נדרים הבנים מתים [מס' שבת (לב:)]. (ה) והחריש לה*. (יד) לענות. (יז) בנעריה – אותיות נערה י"ב, כי בת י"ב שנה ויום אחד נדריה נבדקין [עי' מס' נדה (מה:)]. (לא,יז) ידעת איש – בגי' אין בתוליה חוזרין [מס' יבמות (ס:)]. וכל אשה ידעת איש למשכב – בגי' (עם הכולל) אם בת שלש שנים ויום אחד [מס' נדה (מד:)]. (יט) חנו*. (כד) וטהרתם*. (כו) מלקוח*. (ל) אחז*. (לב,כא) חלוץ*. לפני ה' – מופיע בפרשה ז פעמים כנגד ז' שנות כיבוש הארץ.

פרשת מסעי

(לג,ד) ומצרים*. (לה,יז) באבן*. (כב) הדפו*. (כג) ויפל*. (כה) הכהן הגדול – מופיע בפרשה ג' פעמים, כנגד כהן גדול שנמשח, מרובה בגדים, ושעבר מכהונתו, כולם משיבים את הרוצה במיתתו [מס' מכות (יא.)]. (לג) ויכופר*.

דברים

פרשת דברים

(א,א) ג' פעמים ט"ז בריאות – בסני, אהל מועד וערבות מואב. כנגדן הזהיר מ"ח פעמים על ע"ז ועל הגר [תנחומא ויקרא ב]. בראשית ואלה ויקרא וידבר אלה – ס"ת בג' יראת. זהו ראשית חכמה יראת ה' [תהילים (קיא,י)] ובג' תורה [במדבר"ר (יח,כא)] ור"ת של ה' חומשי תורה ב' ו' ו' ו' א' – בג' אהיה. סוף אותיות של ה' חומשי תורה – מ', מ', י', ו', ל' – בג' הוא אלהינו זה, וזהו "ואת אחרונים אני הוא" [ישעיה (מא,ו)]. (ה) *הואיל – ג' במסורה. (ט) ואומר אלכם – חסר יו"ד, כי י' פעמים הוכיחם וי' פעמים כתוב מיתת משה בתורה. (יג) ואשמם בראשכם – חסר י', כי י' פעמים הוזהרו על הדינים (מדרש השכם). (טו) ואתן אותם ראשים – ו' מלא, שהיה בהם ו' מידות של בן העוה"ב [סנהדרין (פח:)]. (טז) ואצוה את שפטיכם בעת – ר"ת ואשב, שצריך שישבו הדיינים [מס' שבועות (ל:)]. ואצוה את שפטיכם בעת היא לאמר – ס"ת בג' תמתין (=מתונים) בכל דייניך (ספרי). (יט) המדבר הגדול – מלא וי"ו – נחש שרף עקרב צמאון ציה צלמות. (כח) לבבנו – ד' במסורה. המסו – וביהושע (יד,ח) המסיו, על ידי י' מרגלים. (לב) אינכם מאמינים – חסר י', שי' פעמים נסיתם אותו. (לה) איש באנשים האלה – ס"ת משה, שגם הוא בכלל השבועה [תנחומא וישב ד']. באנשים – ג' במסורה. (כ,ה) (עם הכולל) ירשה לעשו – בג' בשביל מצות כיבוד (ת"י). (כד) החל – ד' במסורה. (כה) אחל – ג' במסורה. (ג,א) דרך הבשן – על שם (= עוג) ששן גדל לו [מס' ברכות (נד:)].

פרשת ואתחנן

(ג,ג) ואתחנן – בג' שירה, שאמר לפניו שירה כדי שישמע תפלתו (ספרי). (כד) להראות – ג' במסורה. (כה) אעברה נא – הירדן נ' אמה, לא אעבור רק אמה אחת (ספרי). (ד,ב) *ולא תגרעו ממנו לשמר את – ס"ת בג' תרי"ג. (ד) *ואתם דבקים. (ה) צוני ה' – בג' (עם הכולל) אלמוד בחנם. (ו) האלה ואמרו רק עם – ס"ת מקוה ור"ת ערוה. (כ) כיוצא – ד' במסורה. (כז) בעמים – בג' (עם הכולל) בין הבבליים. בגוים – בג' בהמדי. ינהג – בג' ביון. (עם הכולל) שמה – בג' מרומיים. (לד) *לך. (לה) – ב' במסורה. (לו) *לז) ותחת – ב' במסורה. (מ) *מב) רוצח – מלא ו', שלא תרצח היא הדיברה השישית. (מג) *מה) העדת – בג' תלמוד. (ה,ט) *יב) *שמור את יום השבת – ר"ת שאיה וס"ת רתם, לומר לך כי הנדונים בשאיה וגחלי רתם נחין בשבת [מס' סנהדרין (סה:)]. (טז) *ולמען יטב לך – תגין על ט', שעברתו אמו ט' חדשים ונזהרו מט' מדות האמורים במס' נדרים (כ:). – ביאורם. כאשר צוך ה' אלהיך – ס"ת בג' מרה [מס' סנהדרין (נו:)]. (כד) ואת תדבר – בג' שמונה דברות [מס' מכות (כד:)]. (ו,ד) ע' דשמע גדולה, שע' שמות יש לישראל (שה"ש זוטא) ונתן להם תורה שיש לה על שמות (שם) ונדרשת בע' פנים [במדבר"ר (יג,ט)] להבדל מע' אומות. שמע – בג' ת"י, שת"י שנה עמד בית ראשון [מס' יומא (ט)], תחילת הפסוק בש' וסופו ד' – שד, הכורח מהקורא שמע בכונה [מס' ברכות (ה)]. (ז) בקומך – תגין על הק', רמז לק' ברכות שצריך לומר בכל יום [מס' מנחות (מג:)]. (ח) (עם הכולל) ידך – בג' גובה היד [מס' מנחות (לז:)]. לטטפת – ט' תגין כנגד ט' אברים שכראש [מס' אהילות (א,ח)]. (י) *יג) (עם הכולל) תירא – בג' תלמידי חכמים [מס' ב"ק (מא:)]. (ז,א) ונשל – ג' במסורה.

פרשת עקב

(ז,ב) *יז) ברוך תהיה...בבהמתך – התחיל בב' וסיים בכל, היינו, כ"ב אותיות שיש בתורה אשר בזכותן תהיה ברוך. (עם הכולל) לא יהיה בך עקר ועקרה – בג' בדברי תורה [מס' בכורות (מד:)]. (טו) כל חלי – בג' צ"ח, שיסיר ממך צ"ח קללות. (כ) את הצרעה – בג' שתים היו [סוטה (לו:)]. (כה) *כז) חרם – רמ"ח, שנפרעין מרמ"ח איבריו ואם יחזור בתשובה יהיה – רחם, וזהו ברוגז רחם תזכור [חבקות (ג,ב), מס' מו"ק (יז:)]. (ח,א) *ג) ויאכלך את המן...למען הודיעך – מלמד שבאכילת המן ניתן להם דעה. וכן [נחמיה (ט,כ)] ומנך נתת להם להשכילם. וזהו לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן [מכלתא, בשלח (טז,ד)]. (ד) *ו) ללכת בדרכיו – בג' (עם הכולל) ללמוד תורה. (ח) ארץ חטה... – י' מילים בפסוק, לכן צריך ליתן י' אצבעות בפת בשעת ברכה [מס' ברכות (לח:)] תד"ה והלכתא] וכנגד י' מצות שנעשו בפת – לא תחרוש...[תלמוד ירושלמי, מס' חלה (א,ו)]. (ט) תחסר – ג' במסורה. (י) *ואמלת – בג' זהו בכזית [מס' ברכות (מט:)]. (יב) ובתים – ד' במסורה. (יג) *טו) נחש שרף ועקרב וצמאון – בג' (עם הכולל) בכשדים בפרס במקדון ובשעיר [על ב"ר (מד,יז)]. (כ) כגוים – ג' במסורה. (ט,ד) הביאני – ד' במסורה.

(ט) ואשב בהר – בגי' לתלמודו [עי' מס' מגילה (כא)]. (י) ועליהם ככל הדברים – בגי' זהו תלמוד [תלמוד ירושלמי, מס' מגילה (ד,א)]. (יב) הוצאת ממצרים – פירוש מהעיר צוען. ובכל מקום אומר מארץ מצרים, פירוש מכל הארץ. (יז) ואשלכם – חסר י', שפרחו י' דברות מהם [תלמוד ירושלמי, מס' תענית (ד,ה)]. (יט) יגרתו – ד' במסורה. (כא) לעפר – ג' במסורה. (כד) ממרים הייתם – הפסוק מתחיל במ"ם וכן גומר במ"ם, שכל מ' שנה שהייתם במדבר הייתם ממרים. (י,ו)*. (ז) ומשם נסעו...נחלי מים – מתחיל ומסיים במ"ם, לומר שכל מ' שנה היה הבאר עמהם [מס' תענית (ט)]. (ח)*. (י) ולא אבה – ג' במסורה. (יב)* מה ה' אלהיך שואל מעמד – מה, בא"ת ב"ש – י"ץ, ששואל ממך ק' ברכות [מס' מנחות (מג:)] וכן בפסוק ק' אותיות [שם תד"ה שואל] וכן (ומה ה' דורש) **ממך** [מיכה (ו,ח)] בגי' ק'. (יד)*. (כ) את ה' אלהיך תירא. תירא – בגי' תורה [מס' ב"ק (מא:)]. (יא,יב) מרשית (השנה) – אותיות תשרי [מס' ר"ה (ח)]. (יד) בעתו – בגי' בלילות [ויק"ר (לה,ו)]. (טז) לבבכם וסרתם... – ז' ממ"ן בס"ת וכנגדם פתחי לי... [שה"ש (ה,ב)] ז' יודין בס"ת, שכל המודה בע"ז ככופר בל' דברות שנתנו למ' יום וכן ז' ממ"ן כתובים בע"ז – פה להם ולא ידברו... [תהלים (קטו,ה – ז)]. (כ)*. (כא) על הארץ – מופיע ט' פעמים בספר זה, כנגד ט' שבטים שנטלו חלק בעבר הירדן. (כב) כי אם שמר – בגי' תורה. (כד) כל המקום אשר תדרך – וביהושע (א,ג) כתוב כל מקום, חסר ה', שה' שבטים לא הוריש יהושע [עי' יהושע (ח,ב) וצ"ע].

פרשת ראה

(יא, כז) את הברכה אשר תשמעו – ס"ת תורה, שבזכות התורה יבואו הברכות [ב"ר (מא,ט)]. (ל) הלא המה בעבר הירדן – ס"ת אהרן, כי אז פסקו העוננים [מס' תענית (ט)]. (יב, ג) תשרפון – ג' במסורה – ג' אשרות הן, לא תעשון – בגי' (עם הכולל) אזהרה על כל מחק שם. (ה) אל המקום – בא"ת ב"ש ת"ך צידפ"י – בגי' זהו ירושלים. מקום – בגי' לציון. (יג) עלתיך בכל מקום אשר תראה – ס"ת הכרמל. בכל – בגי' אליהו, שיעלה עולות בכרמל (ספרי). (יד) שם תעלה עלתיך – ר"ת תשע. ט' דברים אתה מעלה על המזבח.

(כא) (צאנך) כאשר צויתך – גי' רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה [מס' חולין (כו:)]. כאשר – ר"ת רובו של אחד ככולו [שם, תד"ה ועל]. (כד) (עם הכולל) תשפכנו – גי' פטור מלכסותו [מס' חולין (פד:)]. (יג, ב) כי יקום בקרבך. בקרבך¹ (324) – בגי' זו האשה [= "לרבות האשה" (ספרי)] (324). (ז) כי יסיתך – ר"ת בגי' "ביחוד", רמז ליחוד מן התורה [מס' קידושין (פו:)]. (ט) (= עם כולל ד' התיבות) ולא תחוס עינך עליו – בגי' אין (עם הכולל) טוענין (= צ"ל "טענין") למסית [= יש לגרום "ואין לטעון להמסית" (מצרף לכסף)] [מס' סנהדרין (כט:)]. (יד, א) בנים אתם – י"ב מילים בפסוק כנגד י"ב שבטים שנקראו בנים לה'. (יב) הנשר – התחיל בו שהוא מלך בעופות [חגיגה (יג:)] שנאמר [איוב (לט, כז)] אם על פיך (מלך) יגביה נשר.

(טו) יענה – מענה בניה ואינה מרחמת [עי' מס' חולין (סד:)] וסמך לה עורב, האכזרי על בניו [מס' עירובין (כב:)]. (כא) (עם הכולל) לא תבשל – בגי' איסור אכילה ובישול והנאה [מס' חולין (קטו:)]. (טז, ט) שבעה שבעת תספר לך – ב' ספירות בפסוק – כי מצוה למנות ימים ולמנות שבועות. (יא) ושמחת (יד) ושמחת – בפסח לא נאמר שמחה כי התבואה עדיין בשדה ובעצרת התבואה כבר נקצרה, אך היין בגפנים לכן נאמרה שם שמחה אחת. בסוכות הכל בבית לכן ב' שמחות [פסיקתא דר"כ פרשה אחרת].

¹ י"א שגימטריא זו טופלה על ידי הצנזור הנוצרי. במקור כתב "בעל הטורים": בקרבך נביא (387) – בגי' זו האשה ובנה (387), "אותו האיש" ואמו.

פרשת שופטים

(טז, יח)* שפטים – גי' ע' סנהדרים, מכשף – בגי' שיודעים לבטלם [מס' סנהדרין (יז:)], תגין למעלה ולמטה – יראה גהנם פתוחה תחתיו. חקיו ומשפטיו – גי' דיוקי משפטיו (תנחומא א). ושפטו – אותיות ופשוט – לדקדק בפשוט, מנה כמאה. שפטים, ושפטו, משפט – דיני ממונות בגי'. (כא) אשרה – גי' (עם הכולל) דיין שאינו הגון. (עם הכולל) אשרה כל עץ אצל מזבח – גי' רשע אצל צדיק.

(כב)*, (יז, א)*, (ח) כי יפלא – פ"א כפולה עקומה, לומר, במופלא שבב"ד ואינו חייב כי אם בתושבע"פ [מס' סנהדרין (פז:)]. (ט) "השופט" בפרשה כפול (כאן ובפסוק י"ב) (עם הכולל) – בגי' שבעים סנהדרין [מס' סנהדרין (פו:)]*. (יד) כי תבוא – בגי' בימי שמואל. וישבתה (מלא) – כי אחרי ה' דורות שאלו מלך ככל הגויים – אחרי שהפלשתים במקום סרנים מינו מלך (טו) שום תשים עליך – בגי' שלשים מעלות. מקרב אחיך – בגי' משבט יהודה.

(כ) לבלתי רום לבכו...ישראל – יהודה גי' ל' ול' מעלות במלכות (פ"ו במסכת אבות, אשר נקרא אחרי מנחה בפרשת שופטים) ודוד בן ל' במלכו. למען*. (יח, א)* הלויים – בגי' אדני י-ה-ו-ה וזהו ה' הוא נחלתו. (ד) ראשית דגנך – בגי' משתמרח [מס' מעשרות (א), (ו)] וכי יבא הלוי – בגי' (עם הכולל) זה הוא כהן (ספרי). (ט)*, (י) קסם – בגי' אוהזו במקלו (ספרי). (עם הכולל) מעונך – בגי' אוהזי העינים [מס' סנהדרין סה:]]. מנחש – ר"ת מפי גפלה חתיכה שלי (שם) וכן מקל, נחש, חולדה, שועל (שם). (יג) נביא מקרבך...תשמעון. הפסוק מתחיל ומסיים בנו"ן – שידע נו"ן שערי בינה. י' מילים בפסוק – שתשמע אל עשרת הדברות. כמוני – בגי' ענו [מס' נדרים (לח:)]. (יח) נביא אקים להם – גי' (עם הכולל) זהו ירמיהו. זה הוכיחן וזה הוכיחן (פסיקתא דר"כ יג) (יט, יד)*. (כא)*. (כ, כ) (עם הכולל) מלחמה עד רדתה – בגי' זה הוא אף שבת [מס' שבת (יט:)]. (כא, א)* באדמה – גי' (עם הכולל) בגלוי. (ב) אשר – "ראש", שמודדים ממנו. אשר סביבות החלל – בגי' (עם הכולל) בראשו של הרוג. (ז) לא שפכה – שלא נגענו בו בה' אצבעות וכן כי הנפש יש לה ה' שמות [ב"ר (יד, ט)] ולכן כשדוד הרג לאבנר קיללו ה' קללות. (ח) (עם הכולל) כפר לעמך ישראל אשר פדית – ר"ת בגי' – זה הכהנים.

פרשת כי תצא

(כא, יא) אשת – בגי' בשר נבלה מאוסה, כמו שדרשו [מס' קידושין (כא:)] – ,,מוטב שיאכלו ישראל בשר תמותות שחוטות ואל יאכלו בשר תמותות נבלות". (יג) ירח ימים – ולא חודש, כי לעומת ישראלית היא מאוסה כמו הירח אשר אורו פגום לעומת השמש. (טו) לשניאה – אותיות לנשאה, ששנואה בנישואיה שהם פסולין [מס' קידושין (סח:)]. (טז) ביום הנחילו את בניו – ס"ת מותר, שרק אם הוא מצוה במותו ביום יש לו תורת דין [מס' ב"ב (קיג:)]. את אשר יהיה לו – בגי' "מלמד שהבן נוטל בראוי כבמוחזק" [ספרי]. את אשר יהיה לו – ס"ת תורה, שלא ינחיל באופן שהוא נגד התורה. (ז) לתת לו פי שנים – בכור – הב' פי שנים מהא' שלפניה וכן הכ' מ' וכן הר' מק' והל"ו נכתבת כפולה בו'. יכיר – בגי' (עם הכולל) לאחר – "יכירנו לאחרים" [מס' ב"ב (קכו:)]. (יח) (עם הכולל) סורר – בגי' זה אבשלום בן דויד [מס' סנהדרין (קו:)]. (כב)*. (כג)*. (כד, א)*. (ב) ואספתו – ב' פעמים בתנ"ך, כאן ובמ"ב (ה, ו). ואספתו מצרעתו – כיוון שהיה צר עין ואסף כליו רק לביתו באים עליו נגעים [מס' ערכין (טז)]. (ה) כלי גבר על אשה – בגי' כלי תורה, שלא ילמד את בתו תורה [מס' סוטה (ב)]. על אשה – כאן ובאיוב (לא, ט) אם נפתה לבי על אשה – מדובר באשה שלובשת כלי גבר כדי להתנכר ולזנות, כדכתיב "אם נפתה לבי...". [מס' נזיר (סט:)]. (ו) (עם הכולל) יקרא קן – בגי' "פרט למזומן" [מס' חולין (קלט:)]. אפרוחים או ביצים – בגי' (עם הכולל) בצריכין לאמן [שם] (קמ:)]. (ז) *והארכת ימים – בגי' (עם הכולל) "בעולם שכולו ארוך" (= "צ"ל או "כלו" או"ארך") [מס' חולין (קמב:)]. (ח)*. (ט) כלאים...המלאה וכן – כאשר תעיק העגלה המלאה לה עמיר [עמוס (ב, ג)]. – שצריך להרחיק בכלאים כמלוא צמד בקר [מס' כלאיים (ב, ו)]. (יב) אשר תכסה – בגי' (עם הכולל) להביא בכסות סומא שהוא חייב [מס' מנחות (מג:)]. (טז) (עם הכולל) את בתי נתתי – בגי' הפה שאסר זהו הפה שהתיר [מס' כתובות (כב:)]. (כא) אל פתח בית אביה וסקלוה – בגי' "זהו ראו אלו הגידולין שגדלתם" (ספרי). (כג, ג) ממזר, וכן "וישב ממזר באשדוד" [זכריה (ט, ו)] – "עתידין ממזרים ליטהר ויתיישבו בארץ" [מס' קידושין (עב:)]. לא יבא ממזר בקהל ה' – ,,סמך ממזר לפצוע דכה, שממזר¹ אינו מוליד כפצוע דכה. וסמך עמוני ומואבי לממזר, שבנות לוט נבעלו מאביהן וילדו ממזרים והנקבות מותרות [מס' יבמות (עו:)]. אשר לא קדמו אתכם – ראשי תיבות בגי' בלק, שהוא צוה לעשות כן (ספרי). (ו)*. (י) ושמרת (עם הכולל) – בגי' (עם הכולל) ג' התיבות) מן שפיכת דמים (ספרי) ובגי' (עם הכולל) מן קללת השם (שם) ובגי' אין להסתכל באשה כלל (= "צ"ל "בכלל") [מס' ע"ז (כ:)]. (יד) ויתד – בגי' והאבות. ויתד תהיה לך על אונך – בגי' מידותי ("י"ג מידות) תהיה על אונך, שיהיו כלי הזין שלך [מס' ר"ה (יז:)]. (טו)*, (יח)*, (יט)* ומחיר (כלב) וכן ומחיר שדה עתודים [משלי (כו, כו)] – ,,נתן לה חטק ועשאן סולת", והיינו ומחיר שדה. וכן עתודים נמי, דהיינו החליף טלה בכלב [מס' תמורה (ל)]. (כ) ישך, וכן כנחש ישך [משלי (כג, לב)], שהרבית דומה למי שנשכו נחש שעולה מעט מעט ואינו מרגיש בו עד שיעלה לממון כמו נשיכת הנחש (תנחומא, משפטים ט'). (כה)*. (כו)*. (כד, א) (עם הכולל) ג' התיבות) כי יקח איש – בגימטריא (עם הכולל) ולא שיוקח [מס' קידושין (ו)]. (ב) ערות דבר – ר"ת בעד, שאין דבר שבערוה אלא בעדים [מס' גיטין (ב:)]. וכתב לה ספר. לה ספר – בגי' לשמה [שם] (כד:)]. (ה)* נקי יהיה לביתו שנה – ס"ת שם של ד' אותיות, לומר שהשם מעיד עליהם ומגיד שיחתן היתירה [מס' חגיגה (ה:)]. ושמח – מנין ימים של "ושמח" חייב בתשמיש המטה בשנה, שהן כל ימות השנה חוץ מיום הכיפורים [= מדאורייתא] [מס' יומא (עג:)] [= קשה, הרי בשנה יש שנ"ד ימים? וי"ל, שלעיתים יש שנ"ה ימים (עיטור ביכורים)]. (ז) כי ימצא איש גנב נפש מאחיו מלבני ישראל – ר"ת בגימטריא "זהו יוסף" [ב"ר (פד, טו)]. (י)*. (יג)*, (יד)*, (טו)* ולא תביא – ג' במסורה. (יט)*, (כה, א)* המשפט,

ושפטום, השופט – לומר שמכות בשלושה [מס' סנהדרין (ב.)]. (ב) **בן** הכות הרשע – בן הוא לשון בינה – לדעת לאמוד כמה ראוי לקבל ושיהיו ראויות להשתלש [מס' מכות (כב.)] וכן "בן יקה" [משלי (לא,י)] שאגר הבינה והקיא [שמו"ר (ו,א)]. והפילו (השופט) – בגי' (עם הכולל) כפולא, שתהיה הרצועה כפולה [מס' מכות (כג.)]. (ג) *אחיך – בגי' זבל, שאם נתקלקל ברעי פטור [שם] (כב:). (ד) *וּבֵן אֵיךְ לֹךְ – סופי תבות אונן עם אל"ף ד"אין", שלא יעשה כאונן שדש מבפנים וזרה מבחוץ [ב"ר (פה,ה)]. לאשה ויבמה – בגי' (עם הכולל) ויבמה בעל כרחא [מס' יבמות (נד.)]. (ט) וירקה בפניו – שהרוק דומה לזרע [מס' נדה (נו.)], שאינו חפץ להקים זרע. (יח) אשר קרך בדרך – קרך בגי' סרס (תנחומא תצא י'). ויזנב בך – בגי' זה מילה (שם). (עם הכולל) כל הנחשלים אחריך – בגי' זה היה שבטו של דן (שם).

¹ לכאורה קשה, שלא מצינו מקור לכך, שמזמר בטבעו אינו מוליד כפצוע דכא. אכן, על כך האריך ה"שדי חמד", כללים מ', אות לד.

פרשת כי תבוא

(כו,א) *כִּי שוּה לַמֶּדֶד. תבוא – אותיות אבות. וזהו שדרשו [מס' חולין (צב.)] כי אין פחות מל' צדיקים בא"י החשובים כאבות. (ב) ולקחת – בגי' בשבעה המינין [מס' ביכורים (א,ג)]. (ד) טנא – בגי' ס', רמז לביכורים א' מס' [תלמוד ירושלמי, מס' ביכורים (ג,א)]. (יא) *וְיָב תַּכְלֶה לַעֲשֶׂר אֶת כָּל מַעֲשֶׂר – ר"ת בגימטריא בחג של פסח (ספרי). (יג) לא עברתי ממצותיך – בגי' ולא מן תלושים על מחוברים (ספרי). (טו) השקיפה – גי' ת"ק, היינו המרהק של ת"ק שנה מהשמים לארץ [מס' חגיגה (יג.)]. תגין על קו"ף, היינו בזכות אברהם שהוליד לק' שנה. (יט) (לתתך עליון על כל גוים) אשר עשה – בגי' (עם הכולל) שבעים אומות. (כז,ד) (עם הכולל) התורה הזאת באר היטב – בגימטריא גם בשבעים לשונות [מס' סוטה (לב.)]. (יב) (עם הכולל) גריזים – בגימטריא הברכה יהיה בו. (יד) *כַּד (עם הכולל) בסתר – בגי' בלשון הרע (פדר"א פ"נג). בסתר – בגי' מסר ממון חבירו. (כה) אמן – בגימטריא ה-ו-י-ה-אדני ["זהר" תרומה (קעח.)] ולכן גדול העונה אמן יותר מן המכרך [מס' ברכות (ג:)]. (כח,א) (עם הכולל) שמוע תשמע – בגימטריא לדברי תורה ולדברי חכמים. (ז) *וְחַח בַּאֲסַמִּיד – בגימטריא זהו סמוי, הברכה מצויה רק בדבר הסמוי מן העין [מס' תענית (ח:)]. (י) *שֵׁם יֵי בְקָרָא – ר"ת ש"ן, פירוש – ש"ן של תפילין [מס' מנחות (לה:)] ותד"ה אלון. (כב) יככה ה' – ד' פעמים מופיע בתוכחות – כנגד ד' גלויות. בשחפת ובקדחת... – ז' ענינים כנגד ז' תועבות בלבו [משלי (כו,כה)]. (מ) זיתים יהיו...זיתך – דוקא בזיתך, לומר שאין הזית מתקבל באילן אחר. וזהו "בניך כשתילי זיתים" [תהילים (קכח,ג)] שלא יתערבו באחרים [תלמוד ירושלמי, מס' כלאים (א,ז)]. (מב) *וּמַטָּה מַטָּה – בגי' גיהנם. (מט) ידאה הנשר – בגימטריא עשרה, כמו אלכסנדר מוקדון שחשב לבוא בל' ימים ובא ביום אחד [סוכה (נא:)]. (סא) כל חלי – בגימטריא צ"ח, כנגד צ"ח קללות. (סח) והשיבך ה' – בגימטריא זה יהיה בימי ירמיה. כ"ו שמות ה' בתוכחה, כנגד כ"ו שמות שבתפלת י"ח, חוץ מברכת המינין, להגן מכ"ו שמות שבתוכחה. וכן י-ה-ו-ה הוא כ"ו. (כט,ג) *.

פרשת נצבים

(כט,ט) *וְיָזוּ פְּרָהּ – חסר וי"ו, קרי ביה פְּרָהּ, רמז כפרה סוררה ישראל [הושע (ד,טז)]. (כ) והבדילו ה' לרעה – בגימטריא הגה זה ירבעם. **אשר יקומו מאחיהם** – ר"ת אחאב, ירבעם, מנשה שהם הרשיעו בע"ז יותר מכל [מס' סנהדרין (צ.)]. (כז) באף ובחמה ובקצף – בגימטריא שבעים, שבעים שנה של גלות בבל. ויש לכם – למ"ד גדולה וחסר יו"ד, לומר שאין השלכה כואת ליו"ד השבטים [מדרש אותיות גדולות ועיין מס' סנהדרין (ק:)]. (ל,ו) ואת לבבך ואת לבב – ר"ת אלול וכן "לולא" (= ר"ת אלול) האמנתי לראות בטוב ה' [תהילים (כז,יג)]. את לבבך ואת – בגימטריא (עם הכולל) זה לימות המשיח [עין מס' סוכה (נב.)]. (י) כי תשמע בקול – בגימטריא זה בקול דברי תלמידי חכמים (תנחומא ישן, פרשת בשלח יט). (יב) **מי יעלה לנו השמימה** – ר"ת מילה וס"ת י-ה-ו-ה – שאינו יכול לעלות השמים אצל ה' אם לא יהא נימול (תנחומא לך לך כ) וכן התהלך **לפני** והיה תמים [בראשית (יז,א)] שנא' על המילה [ב"ר (מו,ד)]. (טו) את החיים ואת הטוב – בגי' תוצאות, כי ממנו תוצאות חיים [משלי (ד,כג)], [ילק"ש ח"ב רמז (תקלז)]. (יט) ובחרת בחיים. בחיים – בגימטריא שבעים, שע' פנים לתורה הנדרשת בהם [במדבר"ר (יג,טו)] וכן **סוד** ה' ליראיו [תהלים (כה,יד) וחיי האדם ע' שנה [שם (י,צ)].

פרשת וילך

(לא,יא) בבוא כל ישראל – מלא וי"ו, כי ששה היו באים – כהנים, זקנים, אנשים, נשים, טף וגרך. (טז) וקם העם – התגין שעל הקו"ף, רמז שימאסו בק' ברכות ובבנין שלמה שבנה היכל בגובה ק' אמה [מדות (ד,ו)]. העם הזה וזנה אחרי – בגימטריא זה הוא מנשה. (יז) והסתרת פני מהם והיה לאכל – ס"ת בגימטריא המן. ומצאוהו – חסר וי"ו, כי שש פעמים גלו, ג' ע"י סנחריב וג' על ידי נבוזראדן (במדבר"ר סוף פ' מסעי). הרעות האלה – בגימטריא ארבע גליות. (יט) (עם הכולל) ולמדה את בני ישראל – בגימטריא הן תורה בכתב. שימה בפיהם – בגי' זה תלמוד. (כז) ואף כי אחרי מותי – כ"י שנים אחרי מותי, יהושע פירנס את ישראל כ"ח שנים וב' שנים האריכו הזקנים [סדר עולם פ"ב ועי' מס' שבת (קה:)]. (כט) הרעה באחרית הימים – ר"ת עולה בגימטריא גוג.

פרשת האזינו

(לב,א) השמים ואדברה – בגימטריא תרי"ג, שיאזינו לתרי"ג המצוות (ספרי). (ו) *.(ז) *.(יג) על במותי ארץ – מלא וי"ו, על ששה עממים. (כא) [ב] לא עם – גימטריא אילו בבלים (ספרי). בגוי נבל אכעיסם – ר"ת בגימטריא באדום. (כו) אשביתה מאנוש זכרם – ס"ת למפרע משה. וסמך ליה לולוי, לולי משה בחירו עמד בפרץ [תהלים (קו,כג), ספרי]. (כח) ואין בהם תבונה – ס"ת המן – שבלא תבונה נהגו מסעודת אחשוורוש [מס' מגילה (יב)]. (לו) אזלת יד – בגימטריא גזולות (ספרי). כי יראה כי אזלת – בגימטריא אין במ תורה [מס' סנהדרין (צו)]. (לט) ואין מידי מציל – בגימטריא דין. (מב) וחרכי – חרב ה' י"ו פנים [שוחר טוב פ"עח]. (נ) (עם הכולל) כאשר מת אהרן – בגימטריא הן בנשיקה מת אהרן (ספרי).

פרשת וזאת הברכה

(לג,א) * וזאת הברכה – גי' (עם הכולל) זו היא התורה. משה איש האלהים – ר"ת מאה וס"ת השם, משה. לעיל (א,יא) "אלף פעמים". מאה ברכות [מס' מנחות (מג:)], מאה פעמים כפול יו"ד זהובים לברכה [מס' חולין (פו)]. שווה אלף. (ב) וזרח – ג' במסורה. הופיע – ג' במסורה והקשר ביניהם. (ג) אף חכב עמים – בגימטריא גרים, גם הם עמדו בסיני [מס' שבת (קמה)]. תכו לרגליך ישא מדברותיך – ר"ת תלים, של הלכות על כל קוץ [מס' עירובין (כא:)]. (ז) שמע ה' קול – ר"ת בגימטריא יהושפט, משה התפלל עליו שיצליח (ספרי). ידיו רב לו – ס"ת בגימטריא דוד (שם). (י) ישימו קטורה – בגימטריא כמו מעשיר [מס' יומא (כו)]. (יא) ופועל ידיו תרצה – בגימטריא (עם הכולל) שירות [על' מס' קידושין (פו:)]. (יב) ובין כתיפיו – בגימטריא ובירושלם (עישור ביכורים ויד אהרן)]. (יח) שמח באהליך – ב' במסורה והקשר ביניהם. (כג) נפתלי שבע רצון – ר"ת נשר, שהיה קל כנשר לעשות רצון ה' [מדרש הגדול, בראשית (מט,כא)]. מבנים אשר יהי רצוני – ר"ת מאיר, על שם שהשמן מאיר, שהיה בחלקו. (לד,יב) היד החזקה – בגימטריא אף חימה, שכבשן משה [מס' נדרים (לב)]. ולכל המורא הגדול – בגימטריא פי הארץ. אותיות ראשונות של כל נ"ד פרשיות שבתורה עולין תשצ"א, כמנין דובר ה' בפיך אמת.